

KOPSAVILKUMS*

Šis ziņojums apkopo noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un terorisma finansēšanas (NILL/TF) novēršanas pasākumus, kas Latvijā bija spēkā uz novērtēšanas vizītes brīdi – 2024. gada 4.–15. novembrī. Ziņojumā analizēta atbilstība FATF 40 rekomendācijām un Latvijas NILL/TF novēršanas sistēmas efektivitātes līmenis, kā arī sniegti ieteikumi sistēmas pilnveidošanai.

Galvenie secinājumi:

- a) Latvijas pieeju NILL un TF risku identificēšanai, novērtēšanai un izpratnei raksturo patiesa zinātkāre un apņemšanās integrēt plašu datu avotu klāstu, lai radītu un uzturētu mainīgu, nepārtrauktu un padziļinātu izpratni par pagātnes un pašreizējiem NILL/TF riskiem. Kompetento iestāžu un pašregulējošo institūciju darbības ir saskaņotas ar valsts risku novērtējuma (NRA) secinājumiem, un Latvija ir izveidojusi labi funkcionējošu mehānismu, lai koordinētu atbildes uz šiem riskiem gan rīcībpolitikas, gan operacionālā līmenī.
- b) Latvijas tiesībsardzības iestādes regulāri izmanto finanšu izlūkdatumus, lai identificētu NILL gadījumus un ar tiem saistītos predikatīvos noziedzīgos nodarījumus. Īstenotas būtiskas reformas Finanšu izlūkošanas dienestā (FID), stiprinot tā finanšu, cilvēkresursu un informācijas tehnoloģiju kapacitāti, lai efektīvi novērstu NILL/TF riskus. FID izstrādā un izplata plašu klāstu augstas kvalitātes finanšu izlūkošanas produktu, tostarp stratēģisko un operatīvo analīzi.
- c) Latvijas iestādes efektīvi identificē un izmeklē NILL gadījumus, tos prioritizējot atbilstoši mainīgajam riska profilam. Tās izmanto plašu rīku un metožu klāstu, demonstrējot augstu ekspertīzes līmeni un ciešu starpiestāžu sadarbību. Apsūdzību un notiesājošo spriedumu skaits ir pieaudzis, lai gan strukturāli faktori kavē liela apmēra NILL lietu virzību, īpaši, ja tajās iesaistītas neidentificētas personas vai nerezidenti, kas darbojas pārrobežu naudas atmazgāšanas shēmās. Iestādes izmeklē gan autonomus NILL gadījumus (stand alone), gan NILL, kas saistīti ar predikatīvajiem noziegumiem, tostarp sarežģītas starptautiskas shēmas, taču juridiskās personas netiek pienācīgi sauktas pie kriminālatbildības, ņemot vērā Latvijas riskus un kontekstu. Brīvības atņemšanas sodi par NILL ir samērīgi un atturoši, taču sodi juridiskajām personām kopumā nav pietiekami atturoši. Gadījumos, kad kriminālvajāšana nav iespējama, tiek izmantoti alternatīvi kriminālprocesa risinājumi, piemērojot sodus juridiskajām personām par citiem noziedzīgiem nodarījumiem.
- d) Latvija izvirza noziedzīgi iegūtu līdzekļu atgūšanu kā prioritāti, kas atspoguļojas institucionālajās reformās un valsts NILL apkarošanas rīcības plānos. Efektīva pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošana ir nodrošinājusi līdzekļu arestu vairāk nekā 3 miljardu eiro apmērā, galvenokārt saistītu ar banku likvidācijas procesiem. Novērtēšanas periodā Latvija konfiscēja vairāk nekā 300 miljonus eiro, pārsvarā izmantojot konfiskāciju bez notiesājoša sprieduma. Tomēr augsta līmeņa lietas, kas vēl gaida tiesas nolēmumus, ir radījušas plaisu starp arestētajiem un konfiscētajiem līdzekļiem. Latvijas arestēšanas statistika atbilst mainīgajiem

riskiem, taču konfiskācijas rezultāti joprojām atspoguļo iepriekšējo riska profilu kriminālprocesu ilguma dēļ.

- e) Finanšu iestāžu uzraudzības efektivitāte kopš iepriekšējās novērtēšanas ir palielinājusies, kas ir veicinājis risku samazinājumu visbūtiskākajā - banku - sektorā. Lai gan lielākā daļa sektoru (ārpus banku sektora) saņēma mazāku uzraudzības uzmanību, atbilstības līmenis šajos sektoros novērtēšanas periodā ir pieaudzis, pateicoties vadlīnijām un koriģējošajiem pasākumiem. Ir izveidoti vairāki spēcīgi mehānismi, kas atbalsta noteiktu nefinanšu sektora subjektu atbilstības uzraudzību. Tomēr novērtētāju komandas ieskatā Valsts ieņēmumu dienesta (VID), kas ir lielākā nefinanšu sektora subjektu uzraudzības iestāde, veiktie institucionālie riska novērtējumi nav konsekventi ar valsts vai sektoru riskiem, un tās uzraudzības darbības ne vienmēr tiek vērstas tur, kur NILL risks ir augstākais.
- f) Latvijā pastāv efektīva sistēma, kas nodrošina pamatinformācijas un patiesā labuma guvēju (PLG) datu caurskatāmību, kā arī savlaicīgu un efektīvu piekļuvi šiem datiem. Lai piekļūtu PLG informācijai, tiek izmantota divējāda pieeja – no Uzņēmumu reģistra (UR) un no likuma subjektiem. Reģistrā esošo datu atbilstību un precizitāti nodrošina iestāžu veiktas pārbaudes un neatbilstību ziņošanas mehānisms. Mērķtiecīgi riska mazināšanas pasākumi, ko veic iestādes, lielākoties ir samērīgi attiecībā uz juridisko personu riskiem. Latvijas saskarsme ar ārvalstu juridiskajiem veidojumiem tiek uzskatīta par minimālu.

Efektivitātes un tehniskās atbilstības reitingi

	Efektivitāte		Tehniskā atbilstība	
Riska mazināšana, izmantojot rīcībpolitiku, koordināciju un sadarbību				
Riska novērtējums, koordinācija un rīcībpolitika	IO ^{1.1}	Augsts	R.1	A
			R.2	A
Starptautiskā sadarbība	IO.2	Būtisks	R.36	LA
			R.37	LA
			R.38	A
			R.39	LA
			R.40	LA
Saistītās (horizontālās) prasības			R.33	A
Noziedzīgi iegūtu līdzekļu atklāšana un ziņošana dažādās nozarēs				
Finanšu sektora un virtuālo aktīvu uzraudzība un novēršanas pasākumi	IO.3	Būtisks	R.9	A
			R.10	LA
			R.11	LA
			R.12	LA
			R.13	LA
			R.14	LA
			R.15	LA

¹ Efektivitātes rādītājs - Immediate Outcome, IO.

			R.16	LA
			R.17	LA
			R.18	LA
			R.19	LA
			R.20	LA
			R.21	A
			R.26	LA
			R.27	A
Nefinanšu sektora uzraudzība un novēršanas pasākumi	IO.4	Vidējs	R.22	LA
			R.23	LA
			R.28	LA
Caurskatāmība un informācija par PLG	IO.5	Augsts	R.24	LA
			R.25	DA
Saistītās (horizontālās) prasības			R.34	A
			R.35	LA

**Draudu atklāšana un novēršana, sankcijas un noziedzīgi iegūtu līdzekļu
konfiskācija**

Finanšu izlūkošanas informācija	IO.6	Augsts	R.29	A
NILL izmeklēšana un kriminālvajāšana	IO.7	Būtisks	R.3	LA
Līdzekļu atgūšana	IO.8	Augsts	R.4	A
			R.32	A
TF izmeklēšana un kriminālvajāšana	IO.9	Būtisks	R.5	LA
TF novēršanas pasākumi un finanšu sankcijas	IO.10	Būtisks	R.6	LA
			R.8	LA
PF finanšu sankcijas	IO.11	Augsts	R.7	LA
Saistītās (horizontālās) prasības			R.30	A
			R.31	A

Efektivitātes rādītāju reitingi: Augsts - Augsts efektivitātes līmenis; Būtisks - Būtisks efektivitātes līmenis; Vidējs - Vidējs efektivitātes līmenis; Zems - Zems efektivitātes līmenis. Tehniskā atbilstības reitingi: A – atbilst; LA – lielākoties atbilst; DA – daļēji atbilst; NA – neatbilst; NAV – neattiecas. Lai gan tehniskās atbilstības secinājumi var būt būtiski dažādu efektivitātes rādītāju ietvaros (piemēram, R.1 vai R.40), tabula ilustrē galvenos tehniskās atbilstības secinājumus, kas ir specifiski katram efektivitātes rādītājam, kā arī horizontālās prasības attiecībā uz katru starprezultātu. Detalizētāka informācija par tehniskās atbilstības prasībām, kas attiecas uz katru efektivitātes rādītāju, ietverta attiecīgās nodaļas ievadā. Skatiet arī FATF 2022. gada metodoloģijas 53. un 54. punktu par saikni starp efektivitātes un tehniskās atbilstības vērtējumiem.

Riski un vispārējs situācijas apraksts

1. Kopš 2017. gada Latvijas riska profils ir būtiski mainījies. Latvija vairs nav reģionālais finanšu centrs ar kredītiestāžu sektoru, kas lielā mērā orientēts uz nerezidentu klientu apkalpošanu. Šīs izmaiņas ir veicinājuši stratēģiska un augsta līmeņa politiskā apņemšanās. Ņemot vērā ievērojamo ārvalstu klientu koncentrācijas samazināšanos finanšu iestādēs un ar to saistīto pārrobežu līdzekļu plūsmu mazināšanos, būtiskākie NILL draudi pašlaik izriet no iekšzemē izdarītiem predikatīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem. Būtiskākie predikatīvie noziedzīgie nodarījumi ir noziegumi, kas saistīti ar ēnu ekonomiku, krāpšanu un korupciju. Pastāv arī NILL draudi, kas saistīti ar ārvalstīs izdarīto noziedzīgo

nodarījumu rezultātā iegūtu līdzekļu legalizāciju, galvenokārt attiecībā uz krāpšanas rezultātā iegūtu līdzekļu legalizāciju, kurus fiziski ievie Latvijā vai citādi iepludina Latvijas finanšu sistēmā. TF risks tiek novērtēts kā zems.

2. Kopš iepriekšējā novērtējuma Latvija ir veikusi būtiskus pasākumus, lai novērstu novērtēšanas procesā konstatētos trūkumus. Vairums efektīvas NILL/TF novēršanas sistēmas elementu ir ieviesti, un valsts ir demonstrējusi būtisku vai augstu efektivitātes līmeni attiecībā uz visiem efektivitātes rādītājiem, izņemot IO.4 (nefinanšu sektora uzraudzība un novēršanas pasākumu piemērošana). Šis efektivitātes rādītājs ir novērtēts ar vidēju efektivitāti, lai gan arī šajā sektorā ir veikti daudzi uzlabojumi. Attiecībā uz tehnisko atbilstību tiesiskais regulējums daudzos aspektos ir pilnveidots, un visas FATF rekomendācijas ir novērtētas kā atbilstošas vai lielā mērā atbilstošas, izņemot R.25, kas pēc nesen veiktām izmaiņām FATF standartos ir novērtēta kā daļēji atbilstoša. Tomēr norādāms, ka ārvalstu juridisko veidojumu klātbūtne Latvijas finanšu sistēmā ir neliela, tādēļ konstatētie trūkumi, kas saistīti ar PLG informācijas caurskatāmību un pieejamības nodrošināšanu, netiek uzskatīti par būtiskiem.

Riska novērtējums, koordinācija un rīcībpolitika (1. nodaļa; IO.1, R.1, 2, 33 un 34)

3. Kopš pēdējā savstarpējā novērtējuma ziņojuma (MER 2018) riski un konteksts Latvijā ir būtiski mainījušies, pateicoties nozīmīgai un noturīgai politiskajai apņēmībai risināt Latvijas vēsturiskos riskus. Tā rezultātā ir notikušas fundamentālas pārmaiņas gan Latvijas pieejā finanšu noziegumu apkarošanai visos līmeņos, gan Latvijas tautsaimniecības apkalpoto uzņēmējdarbības veidu struktūrā. Latvijai ir labi attīstīta izpratne par tās vēsturiskajiem riskiem ("pirmais riska profils"), galvenajiem pašreizējiem riskiem, kas saistīti ar iekšzemē veiktiem noziedzīgiem nodarījumiem ("otrais riska profils"), kā arī par riskiem, kas saistīti ar līdzekļiem, kas gūti no ārvalstīs izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem un kas nonāk Latvijas finanšu sistēmā ("trešais riska profils"). Novērtēšanas periodā Latvija ir izstrādājusi divus NRA, kas papildus stiprina pienācīgu izpratni par galvenajiem riskiem.
4. Valstī ir labi funkcionējošs un skaidri dokumentēts pārvaldības mehānisms rīcībpolitikas un operacionālo darbību koordinēšanai, kā arī atbilstoši budžeta un resursu sadalei. Kompetento iestāžu mērķi atbilst NILL un TF riskiem, kas identificēti NRA, un ir saskaņoti ar valsts NILL un TF/PF novēršanas politiku. To nodrošina katras iestādes un struktūrvienības rīcības plāni, ar kuriem tiek īstenots nacionālais plāns. Kompetento iestāžu un pašregulējošo institūciju darbības ir saskaņotas ar NRA secinājumiem, tostarp nodrošinot efektīvu mehānismu gan rīcībpolitikas, gan operacionālo pasākumu koordinēšanai, reaģējot uz būtiskākajiem riskiem, ar kuriem saskaras valsts.

Starptautiskā sadarbība (2. nodaļa; IO.2; R.36–40)

5. Latvija uztur spēcīgu formālo starptautisko sadarbību gan ar ES, gan ar partneriem ārpus ES, nodrošinot vispusīgas un savlaicīgas atbildes uz savstarpējās tiesiskās palīdzības (TPL) un izdošanas lūgumiem. Tomēr iestāžu izmantotā manuālā lietu

pārvaldības sistēma sistemātiski neapkopo datus par TPL un izdošanas lūgumu izpildes laiku, kas apgrūstina lūgumu vadību un prioritāšu noteikšanu. Neskatoties uz to, Latvija arvien plašāk izmanto starptautisko sadarbību, lai apkarotu NILL un ar to saistītos predikatīvos noziedzīgos nodarījumus, regulāri lūdzot un sniedzot palīdzību kopīgajām izmeklēšanas darba grupām (JIT), Eiropas izmeklēšanas rīkojumu ietvaros un citos sadarbības veidos. Sadarbība korupcijas lietās joprojām ir ierobežota, un turpmākā rīcība attiecībā uz ārvalstīs identificēto līdzekļu arestēšanu un konfiskāciju vēl ir uzlabojama. Latvija saskaras ar izaicinājumiem, ko rada ierobežota sadarbība ar atsevišķām jurisdikcijām, kas nav tās kontrolē, un tas kavē lielu NILL shēmu, kas saistītas ar likvidējamām bankām, kriminālvajāšanu un iztiesāšanu (skat. arī IO.7).

6. Citu sadarbības formu regulējums ir labi attīstīts, nodrošinot būtisku sadarbību ar Europol, Interpol, Eurojust un Camden Asset Recovery Network (CARIN), lai veicinātu ātru informācijas apmaiņu visā pasaulē. Valsts policija ir vadošā iestāde starptautiskajā sadarbībā, savukārt FID ir globāls līderis, uzsākot tādas iniciatīvas kā Starptautiskā finanšu izlūkošanas darba grupa (IFIT) un attīstot jaunus sadarbības instrumentus, izmantojot tādus forumus kā Egmont grupa. Uzraudzības un kontroles iestādes (UKI) dažādā apjomā gan pieprasa, gan sniedz starptautisko sadarbību, un būtiskākās uzraudzības iestādes šajās aktivitātēs iesaistās regulāri.

Finanšu sektora un virtuālo aktīvu uzraudzība un novēršanas pasākumi (3. nodaļa; IO.3, R.9–21, 26, 27, 34 un 35)

7. Licencēšanas un reģistrācijas iestādēm ir ieviesti procesi, lai novērstu noziedznieku iekļūšanu finanšu tirgū, tomēr pārbažu skrupulozums un apjoms atšķiras. Lai gan Latvijas normatīvais regulējums neaptver plašu noziedzīgo nodarījumu spektru un tieši nenosaka noziedzīgu saistību identificēšanu, iestādes, izvērtējot pieteikuma iesniedzēja reputāciju, ņem vērā visu veidu noziedzīgus nodarījumus. VID trūkst juridisku pilnvaru, lai novērstu noziedznieku iekļūšanu regulētajā virtuālo aktīvu pakalpojumu sniedzēju un kreditēšanas pakalpojumu tirgū, tomēr tas būtiski neietekmē efektivitāti, ņemot vērā, ka šie sektori ir mazāk nozīmīgi un pakļauti zemākam riskam.
8. Latvijas Banka demonstrē visaptverošu izpratni par NILL/TF riskiem tās uzraudzītajos finanšu sektoros, kas īpaši attīstīta ir banku sektorā, un ir izstrādājusi efektīvus institucionālos risku novērtēšanas instrumentus, kuri tiek plaši izmantoti uzraudzības plānošanā. Kopš pēdējā novērtējuma finanšu iestādēs ir būtiski uzlabojusies klientu izpētes un padziļinātās izpētes pasākumu, kā arī iekšējās kontroles sistēmu piemērošanu, tomēr papildu uzlabojumi klientu darbību uzraudzības jomā būtu vēlami. Latvijas Bankas uzraudzības fokuss uz būtiskāko – banku – sektoru ir izrādījies efektīvs un ir veicinājis būtisku riska samazinājumu, taču citām finanšu iestādēm ir pievērsta mazāka uzraudzības uzmanība. Banku sektorā ir piemērots plašs efektīvu, samērīgu un atturošu sodu klāsts, kā arī noteikti korektīvie pasākumi. Mazāks sodu skaits piemērots citos finanšu sektoros (izņemot virtuālo aktīvu pakalpojumu sniedzēju sektorā), kur veiktas arī mazāk klātienēs pārbaudes. Tomēr finanšu sektora uzraugi spēja pierādīt atbilstības līmeņa pieauguma tendenci visā finanšu sektorā kopumā, un šeit būtisku ietekmi ir atstājušas visaptverošas vadlīnijas un korektīvie pasākumi.

Nefinanšu sektora uzraudzība un novēršanas pasākumi (4. nodaļa; IO.4, R.22, 23, 28, 34 un 35)

9. Neraugoties uz atsevišķiem trūkumiem normatīvajā regulējumā, kontroles mehānismi efektīvi novērš noziedznieku un ar tiem saistītu personu iespējas iegūt būtisku vai kontrolējošu līdzdalību vai būt par PLG, kā arī ieņemt vadošus amatus šajos subjektos. Visi nefinanšu sektora uzraugi, izņemot Latvijas Zvērinātu advokātu padomi (LZAP), efektīvi apkopo informāciju, lai identificētu NILL/TF riskus, un piemēro uz risku balstītu pieeju. Tomēr VID (kas, cita starpā, uzrauga neatkarīgus juridisko pakalpojumu sniedzējus un grāmatvežus) veiktie institucionālie risku novērtējumi ekspertu ieskatā nav pietiekami saskaņoti ar nacionālajiem vai sektora riskiem. Lai gan ir konstatēts, ka uzraudzībā tiek ņemts vērā risks, VID uzraudzības resursi ne vienmēr ir vērsti uz jomām ar augstāko NILL risku, tādēļ būtu jāpārskata tā risku novērtēšanas metodoloģija. Advokātiem piemērotais pārbaudes modelis nav uzskatāms par pilnībā uz risku balstītu - šāda pieeja būtu jāizstrādā. VID, kā arī Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcija (IAUI) efektīvi izmanto korektīvos pasākumus un sodus. Kopumā uzraudzības darbības laika gaitā ir pozitīvi ietekmējušas nefinanšu sektora subjektu atbilstības līmeni.
10. Lielākajā daļā gadījumu nefinanšu sektora subjekti ir demonstrējuši labu izpratni par riskiem, tostarp par to attīstību laika gaitā, kā arī efektīvu NILL/TP/PF novēršanas prasību ieviešanu. FID proaktīvā darbība kopumā ir veicinājusi aizdomīgu darījumu ziņojumu (STR) kopējā skaita pieaugumu, nepietiekama ziņošana šobrīd galvenokārt ir koncentrēta juridisko pakalpojumu sniedzēju sektorā.

Caurskatāmība un informācija par patiesajiem labuma guvējiem (5. nodaļa; IO.5; R.24 un 25)

11. Latvijā ir izveidota stabila sistēma, kas nodrošina pamatinformācijas un PLG informācijas caurskatāmību, kā arī kompetento iestāžu savlaicīgu un efektīvu piekļuvi šai informācijai. PLG informācijas iegūšanai tiek izmantota daudzpusīga pieeja, kas ietver gan Uzņēmumu reģistra (UR) rīcībā esošo informāciju, gan par ziņošanu atbildīgo institūciju rīcībā esošo informāciju. Daudzas UR veiktās pārbaudes (tostarp izmantojot VID informāciju) un par ziņošanu atbildīgo institūciju īstenotās pārbaudes, apvienojumā ar neatbilstību ziņošanas mehānismu, palīdz nodrošināt PLG datu precizitāti.
12. Latvijas iestādes demonstrēja labu izpratni par ar juridiskām personām saistītajiem riskiem un piemēro mērķētus un efektīvus riska mazināšanas pasākumus, tomēr nepieciešami papildu centieni, lai uzlabotu tehnisko atbilstību nominālo personu regulējuma jomā. Latvija neatzīst trastus vai citus juridiskos veidojumus, un ārvalstu juridisko veidojumu klātbūtne Latvijas finanšu sektorā ir ļoti ierobežota, tādēļ ar tiem saistītie tehniskie trūkumi būtiski neietekmē sistēmas efektivitāti.
13. Latvija ir piemērojusi plašu samērīgu un atturošu sodu klāstu par ziņošanas un informācijas atklāšanas prasību neievērošanu, tostarp izmantojot likvidāciju un naudas sodus par neatbilstību, kā arī brīvības atņemšanas sodus vissmagākajos gadījumos.

Finanšu izlūkošanas informācija (6. nodaļa; IO.6, R.29–32)

14. Tiesībaizsardzības iestādes un operatīvās darbības dienesti Latvijā regulāri piekļūst finanšu izlūkošanas informācijai un citai būtiskai informācijai un to izmanto, lai izmeklētu NILL un ar to saistītos predikatīvos noziedzīgos nodarījumus. FID ir īstenojis būtiskas institucionālās reformas un ir labi nodrošināts gan informācijas tehnoloģiju (IT), gan cilvēkresursu ziņā. FID veic gan operatīvo, gan stratēģisko analīzi, sniedzot būtisku pievienoto vērtību esošajām lietām un identificējot plašu iespējamo noziedzīgo nodarījumu spektru. Tiesībaizsardzības iestādes efektīvi sadarbojas ar FID, nepieciešamības gadījumā izveidojot specializētas sadarbības koordinācijas grupas aizdomās turēto personu identificēšanai un noziedzīgi iegūtu līdzekļu izsekošanai sarežģītās lietās. Tas ir veicinājis dažādu NILL un predikatīvo noziedzīgo nodarījumu sekmīgu atklāšanu, kā arī kopumā stiprinājis Latvijas NILL/TP/PF novēršanas sistēmu.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas izmeklēšana un kriminālvajāšana (7. nodaļa; IO.7, R. 3, 30 un 31)

15. Valsts policija, Valsts ieņēmumu dienesta Nodokļu un muitas policijas pārvalde (VID NMPP) un Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (KNAB) ir galvenās kompetentās iestādes, kas identificē un izmeklē NILL un ar to saistītos predikatīvos noziedzīgos nodarījumus. Šīs tiesībaizsardzības iestādes veic identificēšanu un izmeklēšanu, izmantojot plašu informācijas avotu klāstu un dažādas izmeklēšanas metodes NILL apkarošanai, un to rīcībā ir pietiekami resursi šo uzdevumu veikšanai. NILL tiek izmeklēta atbilstoši riskiem, taču, ņemot vērā, ka sarežģītās liela mēroga Latvijā īstenotās profesionāla NILL pakalpojuma (*laundromat*) lietās, nereti nav iespējams identificēt aizdomās turamo, tādēļ vainīgie netiek saukti pie kriminālatbildības. Iestādes veic gan autonomu NILL lietu izmeklēšanu, gan NILL izmeklēšanu saistībā ar predikatīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, tostarp sarežģītas starptautiskās shēmas, taču juridiskās personas netiek sauktas pie kriminālatbildības pietiekamā apmērā, ņemot vērā Latvijas riskus un kontekstu. Savukārt fiziskās personas tiek sauktas pie kriminālatbildības par NILL, un piemērotie sodi kopumā ir efektīvi, atturoši un samērīgi ar noziedzīgā nodarījuma smagumu.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu atgūšana (8. nodaļa; IO.8, R. 1, 4 un 32)

16. Kompetentajām iestādēm, kas ir atbildīgas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu atgūšanu, ir pieejams plašs pilnvaru klāsts, kas ļauj īstenot līdzekļu atgūšanas politiku, ņemot vērā Latvijas specifiskos riskus un kontekstu, jo īpaši lielajās likvidētajās bankās, kas ir veicinājušas ārvalstu kontu turētāju NILL shēmu īstenošanu. Praksē tas nozīmē, ka iestādes ievērojamā apmērā īsteno noziedzīgi iegūtu līdzekļu atgūšanu, balstoties uz konfiskāciju bez notiesājoša sprieduma, kas veido 98 % no visiem konfiscētajiem noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem.
17. Pagaidu aizsardzības līdzekļu efektīva piemērošana ir ļāvusi arestēt līdzekļus vairāk nekā 3 miljardu EUR apmērā, galvenokārt saistībā ar vienu bankas likvidācijas lietu. Novērtēšanas periodā Latvija konfiscēja vairāk nekā 300 miljonus EUR, galvenokārt, piemērojot konfiskāciju bez notiesājoša sprieduma, lai gan augsta līmeņa lietas, kurās vēl nav pieņemts tiesas nolēmums, ir radījušas

plaisu starp arestēto un konfiscēto līdzekļu apjomu. Lai gan līdzekļu atgūšanas mehānismi tiek izmantoti efektīvi, pastāv iespējas uzlabot konfiskācijas un līdzekļu atgūšanas rādītājus. Latvija arī apkaro nedeklarētu skaidras naudas līdzekļu pārvietošanu pāri robežai. Latvijas aresta statistika atbilst mainīgajiem riskiem, taču konfiskācijas rezultāti joprojām atspoguļo “pirmā riska profilu”, ņemot vērā kriminālprocesu norises ciklu.

Terorisma finansēšanas izmeklēšana un kriminālvajāšana (9. nodaļa; IO.9, R. 5, 30, 31 un 39)

18. Kompetentās iestādes izmanto dažādus informācijas avotus, lai identificētu un izmeklētu iespējamās TF darbības. Ir īstenotas vairākas iniciatīvas, lai uzlabotu tiesībaizsardzības iestāžu, prokuratūras un tiesu izpratni un interpretāciju par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar TF. Tāpat ir izveidotas vairākas darba grupas, lai pilnveidotu un stiprinātu TF gadījumu identificēšanu un izmeklēšanu. Ir bijuši daži gadījumi, kad, pamatojoties uz FID un Valsts drošības dienesta (VDD) sniegto informāciju, tika identificētas iespējamās TF darbības. Vienā no šiem gadījumiem tika uzsākta izmeklēšana, savukārt citos gadījumos netika konstatēts pietiekams pierādījumu apjoms, lai turpinātu izmeklēšanu. Latvijā nav uzsākta neviena kriminālvajāšana vai pieņemts notiesājošs spriedums par TF, līdz ar to prokuroriem un tiesām nav bijusi iespēja attīstīt judikatūru attiecībā uz pierādījumiem, kas nepieciešami notiesājoša sprieduma par TF panākšanai. Neraugoties uz to, iestādes demonstrēja, ka pastāv skaidra izpratne par to, ka, lai pierādītu noziedzīga nodarījuma, kas saistīts ar TF, izdarītāja nodomu un apzinātu rīcību, tiktu izmantoti objektīvie faktiskie apstākļi. Latvijas 2021.–2026. gada Pretterorisma stratēģija ir visaptverošs politikas plānošanas dokuments, kas aptver arī TF jautājumus, savukārt pasākumi TF darbību pārtraukšanai gadījumos, kad nav praktiski iespējams panākt notiesājošu spriedumu par TF, praksē tiek efektīvi piemēroti.

Terorisma finansēšanas novēršanas pasākumi un finanšu sankcijas (10. nodaļa; IO.10, R. 1, 4, 6 un 8); Proliferācijas finansēšanas finanšu sankcijas (11. nodaļa; IO.11, R. 7)

19. Latvijā ir izveidots stabils tiesiskais un institucionālais regulējums, kas nodrošina savlaicīgu mērķēto finanšu sankciju (TFS) piemērošanu saistībā ar TF un PF. ANO Drošības padomes rezolūciju automātiska piemērošana, izmantojot Eiropas Savienības (ES) tiesību aktus un nacionālos normatīvos aktus, kā arī koordinēta rīcība Ārlietu ministrijas vadībā, kas nesen centralizēta FID, veicina efektīvu sankciju izpildi. Lai gan nesenā institucionālā pāreja, nosakot FID par nacionālo kompetento iestādi sankciju izpildes jomā, ir stiprinājusi konsekventas piemērošanas potenciālu, tomēr tās efektivitāte vēl nav pilnībā izvērtēta. Neskatoties uz Latvijas zemo TF un PF riska līmeni un to, ka nacionālajos sankciju sarakstos līdz šim nav iekļautas personas, pamatojoties uz ANO Drošības padomes rezolūcijām, iestādes ir skaidri demonstrējušas operacionālo gatavību un kapacitāti, efektīvi īstenojot citus sankciju režīmus, tostarp sarežģītus līdzekļu iesaldēšanas gadījumus. Uz risku balstīta uzraudzība un kontrole nodrošina, ka par ziņošanu atbildīgās institūcijas, jo īpaši finanšu iestādes un virtuālo aktīvu pakalpojumu sniedzēji, saglabā pienācīgu izpratni un efektīvus sankciju pārbaudes mehānismus; tomēr atsevišķām nefinanšu sektora subjektu kategorijām, īpaši

juridisko pakalpojumu sniedzējiem, ir salīdzinoši ierobežota izpratne par konkrētām ANO Drošības padomes rezolūciju prasībām.

20. Latvija ir izvērtējusi un identificējusi nevalstisko organizāciju (NVO) sektora ievainojamību, ieviešot mērķētus, uz risku balstītus pasākumus, kas kopumā atbilst valsts zemajam TF riska profilam. Iestādes ir arī veikušas padziļinātu PF riska novērtējumu, atzīstot minimālu pakļautību riskiem saistībā ar sankcijām, kas balstītas uz ANO Drošības padomes rezolūcijām, vienlaikus identificējot paaugstinātus riskus citās jomās un apliecinot operacionālo spēju efektīvi īstenot sankcijas, ja apstākļi to prasītu.

BŪTISKĀKO REKOMENDĀCIJU (Key Recommended Actions – KRA) CEĻA KARTE

1. Latvijā notika savstarpējais novērtējums par tās NILL/TF/PF novēršanas pasākumiem kas bija spēkā klātienēs vizītes laikā no 2024. gada 4. līdz 15. novembrim. Šis novērtējums tika veikts pamatojoties uz 2012. gada FATF rekomendācijām (ar grozījumiem) un izmantojot 2022. gada metodoloģiju.
2. Savstarpējā novērtējuma ziņojumā ir identificētas Latvijas NILL/TF/PF novēršanas sistēmas stiprās un vājās puses, tostarp gan efektivitātes līmenis, gan tehniskās atbilstības līmenis, kā arī sniegtas rekomendācijas tās pilnveidošanai. Pasākumi, kam noteikta augstākā prioritāte, ir būtiskākās rekomendācijas (Key Recommended Actions – KRA) un tās ir iekļautas šajā ceļa kartē.
3. Šī ir Latvijas KRA ceļa karte, ko 2025. gada jūnijā apstiprināja MONEYVAL un FATF kopējā plenārsēdē. Pamatojoties uz efektivitātes un tehniskās atbilstības novērtējumiem, Latvija ir iekļauta regulārās turpmākās uzraudzības procesā. Šī KRA ceļa karte kalpo arī par pamatu Latvijas turpmākās uzraudzības procesam.

IO.1 (Riska novērtējums, koordinācija un rīcībpolitika)

N/A

IO.2 (Starptautiskā sadarbība)

N/A

IO.3 (Finanšu sektora un virtuālo aktīvu uzraudzība un novēršanas pasākumi)

N/A

IO.4 (Nefinanšu sektora uzraudzība un novēršanas pasākumi)

- a) VID būtu jāpārskata un, ja nepieciešams, jāgroza pašreizējā riska novērtēšanas metodoloģija, skaidrojot, kāpēc lielākā daļa tā uzraudzībā esošo sektoru institucionālie risku novērtējumi norāda uz zemu NILL risku, kas nav saskaņā ar nacionālajiem un sektorālajiem risku novērtējumiem attiecībā uz šiem sektoriem. Metodoloģijā skaidri jānosaka, kā šie institucionālie riska novērtējumi un citi faktori turpmāk kalpo par pamatu uz risku balstītai uzraudzībai.
- b) LZAP būtu jāapkopo papildu informācija, lai izvērtētu un izprastu institucionālo NILL/TF risku to zvērīnāto advokātu vidū, uz kuriem attiecas FATF standarti, un jāizstrādā pilnībā uz risku balstīta uzraudzības pieeja, nodrošinot tai pietiekamus resursus.

IO.5 (Caurskatāmība un informācija par patiesajiem labuma guvējiem)

N/A

IO.6 (Finanšu izlūkošanas informācija)

N/A

IO.7 (Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas izmeklēšana un kriminālvajāšana)

N/A

IO.8 (Līdzekļu atgūšana)

N/A

IO.9 (Terorisma finansēšanas izmeklēšana un kriminālvajāšana)

N/A

IO.10 (Terorisma finansēšanas novēršanas pasākumi un finanšu sankcijas)

N/A

IO.11 (Proliferācijas finansēšanas finanšu sankcijas)

N/A

**1. Efektivitātes rādītājs (Risku novērtējums, koordinācija un rīcībpolitika)
(IO.1)**

Galvenie secinājumi

- a) Latvijas pieeju NILL, TF un PF risku identificēšanai, novērtēšanai un izpratnei raksturo patiesa ieinteresētība un apņemšanās integrēt plašu datu avotu klāstu, lai veidotu un uzturētu attīstītu, nepārtrauktu un padziļinātu izpratni par pagātnes un pašreizējiem NILL/TF/PF riskiem.
- b) NRA process kalpo kā atskaites punkts valsts mainīgās risku vides dokumentēšanai un ārējai komunikācijai. Vienlaikus Latvija ir pilnveidojusi NRA procesu, nodrošinot pastāvīgi adaptīvu un reaģētspējīgu izpratni par NILL un TF riskiem iestāžu, UKI un privātā sektora līmenī, nepaļaujoties vienīgi uz NRA.
- c) Novērtēšanas periodā ir notikusi būtiska NILL risku maiņa, kā arī ievērojami samazinājusies Latvijas iestāžu riska apetīte. Tas atspoguļojas krasajās pārmaiņās Latvijas ekonomikā un profesionālo pakalpojumu sniegšanā — no ārvalstu noguldījumiem un nerezidentiem uz vietējiem un ģeogrāfiski tuviem klientiem.
- d) Kompetento iestāžu un pašregulējošo organizāciju (SRO) darbība ir saskaņota ar NRA secinājumiem, īstenojot individuālus NILL/TF/PF novēršanas rīcības plānus, kas pakārtoti visaptverošajam nacionālajam rīcības plānam. To papildina spēcīga starpinstitucionālā sadarbība stratēģiskajā un operatīvajā līmenī, ko atbalsta labi attīstīts publiskā un privātā sektora partnerības mehānisms.
- e) Latvijā ir neliels skaits izņēmumu no NILL/TF novēršanas prasību piemērošanas, galvenokārt balstoties uz informācijas pieejamību no ES dalībvalstīm, tostarp novēršot dubultas ziņošanas prasības. Risku novērtējumi un gadījumu analīze apstiprina, ka šie atbrīvojumi atbilst risku līmenim.
- f) Latvijā ir labi funkcionējošs mehānisms, kas koordinē gan rīcībpolitiskos, gan operatīvos risinājumus, un to pamato detalizēts un pārredzams resursu un budžeta plānošanas process atbilstoši attiecīgajiem riskiem.

Rekomendācijas

Iestādēm būtu jāizmanto detalizētā ģeogrāfiskā riska analīze, kas ietverta NRA, lai skaidrāk formulētu konkrētos ģeogrāfiskos riskus, kuriem būtu jāinformē riskos balstīto pasākumu piemērošana ziņošanas subjektiem.

Iestādēm būtu jāturpina uzraudzīt neseno reformu ietekmi konkrētās nozarēs (piemēram, nekustamā īpašuma un būvniecības sektorā), lai izvērtētu atlikušos riskus pēc risku mazinošo pasākumu stāšanās spēkā.

Iestādēm būtu jāturpina izmantot SKG modeli, balstoties uz tā līdzšinējiem panākumiem gan analītiskos, gan operatīvos nolūkos.

Kopējie secinājumi par IO.1

Kompetentajām iestādēm un citām attiecīgajām iestādēm/organizācijām ir noturīga un visaptveroša izpratne par NILL/TF riskiem, ar kuriem saskaras valsts. NRA procesu iekļaujošais raksturs un analizētās informācijas apjoms ir nodrošinājis pienācīgu, precīzu un reālistisku Latvijas pagātnes un pašreizējo NILL/TF draudu un ievainojamību identificēšanu un novērtēšanu.

Lai gan NRA2 efektīvi atspoguļoja risku profilu maiņu novērtēšanas periodā, kopumā NRA procesi balstās uz attīstītu un reaģētspējīgu risku novērtēšanas ekosistēmu, kas izmanto plašu informācijas avotu klāstu un nodrošina ciešu sadarbību un koordināciju starp iestādēm. Atsevišķās jomās pastāv iespējas nelieliem uzlabojumiem, lai vēl precīzāk formulētu visaptverošo risku izpratni.

Latvija ir demonstrējusi skaidru politisko apņemšanos cīnīties pret NILL un TF, kā arī sistemātiski identificēt un nodrošināt nepieciešamos resursus šo mērķu sasniegšanai. Pastāv skaidra saikne starp NRA secinājumiem un turpmākajiem NILL/TF/PF rīcības plāniem, kuri kopā ar budžeta dokumentiem tiek regulāri pārskatīti un uzraudzīti.

NRA rezultāti un atsevišķi novērtējumi tiek visaptveroši komunicēti finanšu iestādēm (FI) un nefinanšu sektoram, un privātā sektora pārstāvji ir būtiska daļa no nacionālās koordinācijas un riska izpratnes attīstības.

SKG ir ļoti efektīva sadarbības platforma, kas nodrošina plašu operatīvo rezultātu klāstu.

Latvijai IO.1 ietvaros piešķirts augsts efektivitātes līmenis.

2. Efektivitātes rādītājs (Starptautiskā sadarbība) (IO.2)

Galvenie secinājumi

- a) Latvija uztur labu formālu starptautisko sadarbību ar partneriem gan Eiropas Savienībā, gan ārpus tās, nodrošinot vispusīgas un savlaicīgas atbildes uz savstarpējās tiesiskās palīdzības (TPL) un izdošanas lūgumiem. Neraugoties uz pieaugošo starptautiskās sadarbības lūgumu skaitu, iestāžu izmantotā manuālā lietu

pārvaldības sistēma sistemātiski neapkopo datus par faktisko TPL izpildes laiku, kas apgrūrina lietu vadību un prioritizēšanu.

- b) Latvija arvien aktīvāk izmanto starptautisko sadarbību NILL, kā arī ar to saistīto predikatīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanā. Iestādes regulāri gan pieprasa, gan sniedz palīdzību kopīgo izmeklēšanas grupu (JIT), Eiropas izmeklēšanas rīkojumu (EIR) un citu starptautiskās sadarbības formu ietvaros. Kopumā Latvija pieprasa starptautisko sadarbību atbilstoši savam riska profilam. Tomēr sadarbība korupcijas lietās joprojām ir salīdzinoši ierobežota. Turpmākās darbības saistībā ar pagaidu pasākumiem un ārvalstīs identificēto līdzekļu konfiskāciju netiek pienācīgi sistemātiski izvērtētas. Sadarbības izaicinājumi ar dažām ārpus ES esošām valstīm, kas nav Latvijas kontrolē, kavē iespējamo kriminālprocesu virzību un personu notiesāšanu, jo īpaši attiecībā uz nozīmīgām NILL/“laundromat” shēmām, kuras organizētas caur likvidētām bankām.
- c) Citu starptautiskās sadarbības formu tiesiskais un institucionālais regulējums ir labi attīstīts, un Latvijai ir būtiskas partnerības ar Europol, Interpol, Eurojust un CARIN tīklu, kas nodrošina ātru informācijas apmaiņu visā pasaulē. Valsts policija ir vadošā iestāde starptautiskās sadarbības jomā. FID arī ir globāls līderis starptautiskajā sadarbībā, īstenojot iniciatīvas, piemēram, IFIT projektu, sniedzot palīdzību dažādu starptautiskās sadarbības mehānismu ietvaros un attīstot jaunus sadarbības instrumentus, tostarp Egmont Group ietvaros.
- d) UKI pieprasa un sniedz starptautisko sadarbību atšķirīgā apjomā. Nozīmīgāko sektoru UKI regulāri pieprasa un sniedz starptautisko sadarbību.

Rekomendācijas

- a) Latvijai jāturpina uzlabot un automatizēt lietu pārvaldības sistēmu, lai nodrošinātu savlaicīgas starptautiskās sadarbības lūgumu izpildes uzraudzību.
- b) Latvijai proaktīvāk jāmeklē starptautiskā sadarbība korupcijas lietās, ņemot vērā valsts identificētos draudus NRA2 ietvaros. Lielāks uzsvars būtu jāliek uz līdzekļu atgūšanu un repatriāciju/līdzekļu dalīšanu korupcijas lietās, kā arī gadījumos, kad noziedzīgi iegūtie līdzekļi pārvietoti uz ārvalstīm.
- c) Latvijas nebanku UKI būtu jāpieprasa informācija no partnervalstu iestādēm, pamatojoties uz riskos balstītu pieeju.

Kopējie secinājumi par IO.2

Latvijai piemīt lielākā daļa efektīvas sistēmas raksturlielumu, jo tā proaktīvi sadarbojas ar ārvalstīm un to iestādēm, kā arī plaši iesaistās sadarbībā ar partneriem NILL, TF un ar tiem saistīto predikatīvo noziedzīgo nodarījumu jomā. Latvija piešķir prioritāti starptautiskajai sadarbībai, sniedz un pieprasa savstarpējo tiesisko palīdzību, piedalās kopīgajās izmeklēšanas grupās un cieši sadarbojas ar citām Eiropas valstīm Eiropas izmeklēšanas rīkojumu ietvaros. Tomēr iestādes reti lūdz ārvalstīm arestēt un konfiscēt noziedzīgi iegūtu līdzekļus. Starptautiskā sadarbība korupcijas lietās vēl nav devusi rezultātus attiecībā uz līdzekļu konfiskāciju un atgriešanu cietušajiem ārvalstīs. Nepieciešami uzlabojumi, lai pilnvērtīgi operacionalizētu TPL un izdošanas lūgumu lietu pārvaldības sistēmu.

Tiesībsargājošās iestādes Latvijā cieši sadarbojas arī neformāli, apmainoties ar finanšu izlūkošanas informāciju un koordinējot pārrobežu sadarbību. FID aktīvi pieprasa un sniedz neformālu palīdzību dažādos kanālos, tostarp Egmont Group ietvaros. Banku

uzraugi ir aktīvi starptautiskajā sadarbībā, savukārt nefinanšu un citi finanšu sektora UKI ir mazāk iesaistīti.

Ekspertu identificētās nepilnības uzskata par nelielām, jo kopējā starptautiskā sadarbība nav būtiski kavēta un Latvija turpina demonstrēt spēcīgu pieeju starptautiskajai sadarbībai.

Latvijai IO.2 ietvaros piešķirts būtisks efektivitātes līmenis.

3. Efektivitātes rādītājs (Finanšu sektora un virtuālo aktīvu uzraudzība un novēršanas pasākumi) (IO.3)

Galvenie secinājumi

- a) Lai gan kopumā visas licencēšanas un reģistrācijas iestādes ir ieviesušas procedūras, lai pārbaudītu PLG un vadības personu kriminālo sodāmību, pastāv juridiski ierobežojumi. Licencēšanas iestādēm normatīvajos aktos nav noteikts pienākums piemērot visaptverošu “visu noziedzīgo nodarījumu” pieeju un noziedzīgu saistītu identificēšanu, veicot atbilstības un reputācijas (fit and proper) pārbaudes. Tomēr Latvijas Bankai ir izdots regulējums, kas aptver šos jautājumus. Vienlaikus ierobežojumi joprojām attiecas uz VID un Patērētāju tiesību aizsardzības centra (PTAC) reģistrācijas procesiem (kas uzrauga mazāk nozīmīgus sektoros), lai gan iestādes norāda, ka praksē tiek ņemts vērā plašāks noziedzīgo nodarījumu klāsts, tostarp personu saistība ar noziedzību, piemērojot labas reputācijas kritērijus. VID nav skaidru juridisku pilnvaru liegt noziedzniekiem iekļūt regulētajos VASP un kredītēšanas tirgos, tomēr tas veic pēcreģistrācijas pārbaudes attiecībā uz rezidentu PLG kriminālo sodāmību.
- b) Latvijas Banka demonstrē visaptverošu izpratni par NILL/TF riskiem uzraudzītajos sektoros, kas ir īpaši labi attīstīta banku sektorā. PTAC un VID izpratne par riskiem mazāk nozīmīgajos kredītēšanas un VASP sektoros ir attīstīta mazākā mērā. Sektorālie riski tiek plaši ņemti vērā, sadalot uzraudzības resursus. Institucionālā riska izpratne varētu tikt turpmāk pilnveidota (mazākā mērā – nozīmīgajos sektoros, un nelielā līdz būtiskā mērā – mazāk nozīmīgajos sektoros, ko uzrauga PTAC un VID), galvenokārt attiecībā uz riska datu detalizācijas pakāpi un nozīmīgumu.
- c) Visas finanšu iestādes un VASP demonstrē ļoti labu izpratni par nacionālajiem un sektorālajiem riskiem un draudiem, kuriem pakļauta to konkrētā darbība, tomēr izpratni par to uzņēmējdarbībai raksturīgajiem (inherent) riskiem būtu lietderīgi turpmāk pilnveidot. Lai gan uzraudzības dati liecina, ka klienta izpētes (CDD/EDD) pasākumu un iekšējo kontroles mehānismu piemērošana kopš iepriekšējā novērtējuma cikla ir būtiski uzlabojusies, papildu pūles uzraudzības jomā, kas vērstas uz NILL/TF aizdomu identificēšanu, būtu lietderīgas. Lai gan jau pieejams plašs vadlīniju klāsts, lai palīdzētu ziņošanas subjektiem prasību īstenošanā, sektoram specifiskas vadlīnijas par aizdomu atpazīšanu un uzņēmējdarbības riska novērtēšanu vēl vairāk stiprinātu prasību īstenošanu.
- d) Latvijas Bankas uzraudzības fokuss uz nozīmīgāko banku sektoru ir bijis efektīvs un ir radījis būtisku riska samazinājumu. Citas finanšu iestādes saņēma mazāku uzraudzības uzmanību, proti, mazāku klātienes pārbaudžu skaitu vai tās vispār netika veiktas, tomēr tika īstenotas attālinātās pārbaudes. Lai gan Latvijas Bankas klātienes pārbaudes kopumā ir kvalitatīvas, būtu lietderīgi pastiprināt uzmanību uzraudzības scenārijiem, kas vērsti uz aizdomu identificēšanu. VID un PTAC

klātienas pārbaudēm būtu vairāk jākoncentrējas uz novēršanas pasākumu praktisko īstenošanu, jo īpaši palielinot izlases testēšanu.

- e) Banku sektorā ir piemērots plašs efektīvu, samērīgu un atturošu sodu un noteikto korektīvo pasākumu klāsts. Vērtspapīru sektorā piemērotas dažas sankcijas, kas tiek skaidrots ar mazāku klātienes pārbaudžu skaitu. Sankciju trūkums citos finanšu iestāžu sektoros (izņemot VASP) var būt saistīts ar mazāku klātienes pārbaudžu intensitāti. Lai gan daudzas pārbaudītās finanšu iestādes nav bijušas pakļautas sodiem, uzraugi ir spējuši demonstrēt, ka finanšu iestāžu un VASP atbilstība prasībām pieaug, ko nodrošina korektīvie pasākumi, vadlīnijas un apmācības.
- f) Patēriņa un komerc kredītu sniedzēji tiek licencēti/reģistrēti un uzraudzīti trīs dažādu uzraugu – Latvijas Bankas (ja kredītus sniedz licencētas finanšu iestādes), VID un PTAC (reģistrētie sniedzēji). Tas ietekmē mērķtiecīgu un efektīvu uzraudzības resursu izmantošanu un nenodrošina vienlīdzīgu konkurences apstākļus.

Rekomendācijas

Latvijai būtu jānovērš tehniskās nepilnības, lai nodrošinātu, ka visas licencēšanas iestādes saskaņā ar likumu izvērtē ievērojami plašāku noziedzīgo nodarījumu un kriminālo asociāciju klāstu, novērtējot PLG un vadības personu atbilstību un reputāciju. Turklāt VID būtu jāpiešķir skaidras juridiskās pilnvaras liegt noziedzniekiem iekļūt regulētajā tirgū.

Uzraugiem būtu jāpārskata savas institucionālā riska novērtēšanas metodoloģijas, lai nodrošinātu datu detalizācijas pakāpi un nozīmīgumu, kas nepieciešams NILL/TF riska novērtēšanai un sektoriālo risku analīzei: nelieli uzlabojumi nepieciešami Latvijas Bankai un mēreni – VID un PTAC.

Latvijas Bankai būtu jāpalielina klātienes pārbaudžu skaits ārpus banku sektora un jāpiemēro samērīgas sankcijas/korektīvie pasākumi, ja tiek konstatēti pārkāpumi. Būtu jāpastiprina uzmanība uzraudzības praksēm, kas vērstas uz aizdomu identificēšanu klātienes pārbaudžu laikā. VID un PTAC būtu jāstiprina klātienes pārbaudžu kvalitāte, palielinot izlases testēšanu.

Uzraugiem būtu jāizstrādā sektoram specifiskas vadlīnijas par (i) uzņēmuma mēroga NILL/TF riska novērtējumu veikšanu un (ii) aizdomīgu darījumu atpazīšanu un uzraudzību.

Latvijai būtu jānodrošina konsekventa reģistrācijas un uzraudzības prakses piemērošana visiem finanšu iestāžu sniegtajiem patēriņa un komerc kredītiem, novēršot uzraudzības dublēšanos un nodrošinot efektīvu resursu izmantošanu.

Kopējie secinājumi par IO.3

Kopš 2018. gada riska vide Latvijā ir būtiski mainījusies; tā rezultātā bankas un citas mazāk nozīmīgas finanšu iestādes ir mainījušas savus uzņēmējdarbības modeļus, koncentrējoties galvenokārt uz rezidentu apkalpošanu (mazāk attiecināms uz vērtspapīru sektoru). Apvienojumā ar pastiprinātu uzraudzības kontroli un plašu sankciju piemērošanu riski banku sektorā ir būtiski samazinājušies, un preventīvo pasākumu piemērošana ir uzlabojusies. Lai gan mazāk nozīmīgās nebanku finanšu

iestādes (izņemot VASP un kredītētājus) saņēma mazāku uzraudzības uzmanību, atbilstības līmenis NILL/TF novērtēšanas prasībām tomēr ir pieaudzis. Uzņēmuma mēroga NILL/TF riska novērtējumi joprojām ir joma, kurā finanšu iestādēm nepieciešams visvairāk progresēt, salīdzinot ar klienta izpēti pienākumiem, kam seko uzraudzības (monitoringa) funkcija.

Latvijas Bankai kopumā ir laba izpratne par sektorālajiem un institucionālajiem riskiem, īpaši banku sektorā. Uzraugi gūtu labumu no institucionālā riska novērtēšanas metodoloģiju pārskatīšanas, lai vēl vairāk padziļinātu riska izpratni: nelieli uzlabojumi nepieciešami Latvijas Bankas metodoloģijām un mēreni līdz būtiski – VID un PTAC metodoloģijām.

Novērtēšanas periodā nozīmīgākais sektors – banku sektors – tika prioritizēts klātienē pārbaudēm, savukārt citām finanšu iestādēm Latvijas Bankas uzraudzībā tika veiktas mazāk (vai netika veiktas) klātienē pārbaudes, tomēr tās tika pakļautas mērķētām pārbaudēm. Latvijas Bankas klātienē pārbaudžu kvalitāte kopumā ir laba, un būtiski uzlabojumi nav nepieciešami. Mazāk nozīmīgie sektori VID un PTAC uzraudzībā (VASP un patēriņa un komerc kredītu sniedzēji) kopumā saņēma atbilstošu klātienē pārbaudžu skaitu, tomēr abiem uzraugiem nepieciešams stiprināt pieeju klātienē pārbaudēm.

Uzraugi ir spējuši demonstrēt, ka uzraudzības ieviešanā, tostarp klātienē pārbaudēs, vadlīniju izstrāde, izpratnes veicināšana, kā arī sankciju un korektīvo pasākumu piemērošana, ir pozitīvi ietekmējusi finanšu iestāžu un VASP atbilstības līmeni.

Tehniski tirgus piekļuves regulējums, kas paredzēts noziedznieku novēršanai, ir samērā šaurs – tikai neliela daļa noziedzīgo nodarījumu tiek ņemta vērā NILL/TF/PF likumā (ja vien sektoram specifiskie noteikumi nenosaka citādi), un kriminālās asociācijas nav definētas. Latvijas Banka šo pieeju paplašina ar regulējumu, kas ļauj ņemt vērā kriminālās asociācijas un visus noziedzīgos nodarījumus labas reputācijas kritēriju ietvaros, taču VID un PTAC reģistrācijas pieeja būtu būtiski jāstiprina.

Latvijai IO.3 ietvaros piešķirts būtisks efektivitātes līmenis.

4. Efektivitātes rādītājs (Nefinanšu sektora uzraudzība un preventīvie pasākumi) (IO.4)

Galvenie secinājumi

- a) Neraugoties uz atsevišķiem trūkumiem normatīvajā regulējumā, kontroles mehānismi efektīvi novērš noziedznieku un ar tiem saistītu personu iespējas iegūt būtisku vai kontrolējošu līdzdalību vai būt par PLG, kā arī ieņemt vadošus amatus šajos subjektos. Licencēšanas un reģistrācijas prasību pārkāpumi tiek efektīvi konstatēti un novērsti.
- b) Visas UKI, izņemot LZAP, efektīvi apkopo informāciju, lai identificētu NILL/TF riskus. Lai gan azartspēļu organizatoru un zvērinātu notāru UKI ir demonstrējušas labu izpratni par riskiem, VID veiktie institucionālie riska novērtējumi — kas balstīti uz aptuveni 60 riska kritērijiem — ekspertu ieskatā nav saskaņā ar nacionālajiem vai nozaru riskiem. LZAP nav sniegusi pietiekamus

pierādījumus, lai apliecinātu, ka tā izprot institucionālo NILL/TF risku, ko rada tās uzraudzībā esošie zvērinātie advokāti.

- c) Visas UKI ir efektīvi veicinājušas izpratni par nacionālajiem un nozaru NILL/TF riskiem, kā arī par NILL/TFN prasībām, tostarp augstāka riska nefinanšu sektora subjektiem.
- d) Vairumā gadījumu nefinanšu sektora subjekti ir demonstrējuši labu izpratni par nacionālajiem, nozaru un institucionālajiem riskiem, kā arī par to attīstību laika gaitā, tomēr VID joprojām konstatē trūkumus uzņēmuma mēroga riska novērtējumos un riska mazināšanas pasākumos sektoros, kas identificēti kā tādi, kuros pastāv vidēji augsts NILL risks (ar lejupejošu tendenci).
- e) Vairumā gadījumu nefinanšu sektora subjekti ir demonstrējuši efektīvu NILL/TFN prasību ieviešanu. FID proaktīvā darbība ir palīdzējusi palielināt kopējo STR skaitu tādā mērā, nepietiekama ziņošana šobrīd galvenokārt ir koncentrēta juridisko pakalpojumu sniedzēju sektorā. Tomēr joprojām pastāv trūkumi ziņošanas pienākumu piemērošanā ārpakalpojumu grāmatvežiem.
- f) Visām nefinanšu sektora subjektu UKI ir izstrādāti iekšējie normatīvie akti, kas atbalsta uz risku balstītu uzraudzību, un katru gadu tiek pārbaudīti aptuveni 10 % nefinanšu sektora subjektu. Lai gan ir konstatēts, ka uzraudzībā tiek ņemts vērā risks, VID uzraudzības resursi ne vienmēr ir vērsti uz jomām ar augstāko NILL risku. IAUUI efektīvi uzrauga azartspēļu organizētāju atbilstību NILL/TF novēršanas prasībām. LZNP ir piemērojusi uz risku balstītas pieejas elementus, kas tiek uzskatīti par pietiekamiem, savukārt zvērinātu advokātu pārbaudes modelis nav uzskatāms par pilnībā uz risku balstītu un to ierobežo LZAP pieejamie resursi.
- g) VID un IAUUI efektīvi piemēro korektīvos pasākumus un tiek veikta to izpildes kontrole, lai nodrošinātu konstatēto trūkumu novēršanu. VID un IAUUI ir arī plaši piemērojuši naudas sodus un kontekstā ar publiskoto informāciju par piemērotajiem sodiem, uzskatāms, ka pasākumi ir pietiekami, lai nodrošinātu turpmāku atbilstību un atturētu citus no pārkāpumu izdarīšanas. Nav pierādīts, ka LZAP piemērotās sankcijas būtu uzskatāmas par efektīvām. Kopumā uzraudzības darbībām laika gaitā ir bijusi pozitīva ietekme uz nefinanšu sektora subjektu atbilstības līmeni.
- h) Pašlaik neviena kompetentā iestāde neuzrauga LZAP vai LZNP (pašregulējošo iestāžu darbību), lai gan Finanšu ministrija (iepriekš – FID) vada platformu, kas koordinē visu UKI (tostarp finanšu iestāžu uzraugu) darbību.

Būtiskākās rekomendācijas

- c) VID būtu jāpārskata un, ja nepieciešams, jāgroza pašreizējā riska novērtēšanas metodoloģija, skaidrojot, kāpēc lielākā daļa tā uzraudzībā esošo sektoru institucionālo riska novērtējumu norāda uz zemu NILL risku, kas nav saskaņā ar nacionālajiem un nozaru riska novērtējumiem attiecībā uz šiem sektoriem. Metodoloģijā skaidri jānosaka, kā šie institucionālie riska novērtējumi un citi faktori turpmāk kalpo par pamatu uz risku balstītai uzraudzībai.
- d) LZAP būtu jāapkopo papildu informācija, lai izvērtētu un izprastu institucionālo NILL/TF risku to zvērināto advokātu vidū, uz kuriem attiecas FATF standarti, un jāizstrādā pilnībā uz risku balstīta uzraudzības pieeja, nodrošinot tai pietiekamus resursus.

Rekomendācijas

- a) Būtu jāizveido kompetentā iestāde, kas uzrauga pašregulējošo iestāžu darbību, tostarp to, kā tiek identificēti un pārvaldīti interešu konflikti.
- b) Iestādēm būtu jāveic pasākumi, tostarp, ja nepieciešams, jāgroza normatīvie akti, lai:
 - (i) novērstu ar noziedzniekiem saistītu personu iespēju iegūt būtisku vai kontrolējošu līdzdalību nefinanšu sektora subjektos; (ii) atbilstoši Satversmei pārskatītu un, ja nepieciešams, paplašinātu to noziedzīgo nodarījumu loku, kuru izdarīšana liedz personai iegūt līdzdalību nefinanšu sektora subjektos; un (iii) novērstu noziedznieku un ar tiem saistītu personu iespēju iegūt līdzdalību vai tikt ieceltām vadības amatā uzņēmumā, kas sniedz juridisko pakalpojumus vai trasta un uzņēmumu dibināšanas un pārvaldības pakalpojumus.
- c) Iestādēm jāturpina veikt pasākumus, lai palielinātu NILL/TF ziņošanas apjomu no zvērinātiem advokātiem un citiem neatkarīgajiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem, nodrošinot, ka tas ir samērīgs ar to darbības apmēru un piemītošajiem riskiem.
- d) Uzraugiem būtu periodiski jāanalizē uzraudzības darbību rezultāti, lai atbalstītu tādu datu apkopošanu un uzturēšanu, kas ļauj noteikt, vai uzraudzībai laika gaitā ir pierādāma pozitīva ietekme uz nefinanšu sektora subjektu atbilstības līmeni.

Kopējie secinājumi par IO.4

Ir ieviesti daudzi spēcīgi elementi, kas atbalsta nefinanšu sektora subjektu atbilstības NILL/TF novēršanas prasībām uzraudzību.

Tomēr neatkarīgajiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem piemērotās “atbilstības un reputācijas” (“fit and proper”) prasības, nelielai daļai no kuriem pašlaik tiek veikta izmeklēšana par iespējamu trešo personu īstenotu NILL, nespēj novērst sākotnēju noziedzīgu līdzdalību vai vadības kontroli. Šis sektors tiek uzskatīts par augstākas nozīmības sektoru vidējas nozīmības kategorijā, un minētais trūkums ir novērtēts ar lielāku svaru. Turklāt VID izmantotās riska vērtēšanas sistēmas rezultāti nav saskaņā ar nacionālajiem vai nozaru riskiem, un, lai gan ir skaidrs, ka uzraudzībā tiek ņemts vērā risks, VID uzraudzības darbības ne vienmēr var būt vērstas uz jomām ar visaugstāko NILL/TF risku. Šie trūkumi cita starpā attiecas uz grāmatvežiem, kuri Latvijā tiek uzskatīti par augstas nozīmības sektoru, tādēļ tiem piešķirts lielāks svars. Trūkumi ir konstatēti arī zvērinātu advokātu institucionālajos riska novērtējumos un pārbaudēs, taču, ņemot vērā sektora būtiskumu un risku līmeni, šiem trūkumiem nav piešķirts liels svars.

Nefinanšu sektora subjekti ir demonstrējuši labu izpratni par nacionālajiem, nozaru un institucionālajiem riskiem un vairumā gadījumu ir pierādījuši efektīvu NILL/TF novēršanas prasību ieviešanu. FID pašlaik uzskata, ka nepietiekama ziņošana par aizdomām par NILL no nefinanšu sektora subjektu puses šobrīd galvenokārt ir koncentrēta juridisko pakalpojumu sniedzēju sektorā. Tomēr joprojām pastāv trūkumi ziņošanas pienākumu piemērošanā grāmatvežu darbībā, kur klātienēs pārbaudēs konstatēto neatbilstību skaits salīdzinājumā ar citiem sektoriem joprojām ir augsts. Ņemot vērā, ka šie trūkumi attiecas uz neatkarīgajiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem un grāmatvežiem, tiem ir piešķirts lielāks svars.

Latvijai IO.4 ietvaros piešķirts vidējs efektivitātes līmenis.

5. Efektivitātes rādītājs (Caurskatāmība un informācija par PLG) (IO.5)

Galvenie secinājumi

- a) Iestādes demonstrēja visaptverošu izpratni par riskiem, ko rada vietējās (iekšzemes) juridiskās personas, un pietiekamu, taču vēl salīdzinoši agrīnā attīstības stadijā esošu izpratni par riskiem, ko rada ārvalstu juridiskās personas. Latvijas tiesību akti neparedz vietējo juridisko veidojumu izveidi. Latvijas ekspozīcija ārvalstu juridiskajiem veidojumiem tiek novērtēta kā minimāla, jo klātienē novērtējuma laikā nebija reģistrēts neviens juridiskais veidojums, un finanšu iestādes nebija ziņojušas par juridiskajiem veidojumiem kā saviem klientiem.
- b) Ir ieviests plašs efektīvu riska mazināšanas pasākumu klāsts, kas galvenokārt vērsts uz PLG informācijas vākšanu un pārbaudi, un šī informācija ir publiski pieejama UR. Papildu pasākumi ietver stingrākas juridiskās prasības, stingrāku kontroli pār uzrādītāja akcijām, izpildes pasākumus, kā arī čaulas uzņēmumu aizliegumu. Lai gan tiesību aktos nav ieviesti konkrēti FATF noteiktie riska mazināšanas pasākumi, kas tieši vērsti uz nominālo personu ļaunprātīgas izmantošanas novēršanu, praksē pastāv noteikti mazināšanas mehānismi. Ziņošanas prasības ir paplašinātas arī attiecībā uz ārpus ES juridiskajiem veidojumiem un ārvalstu juridiskajām personām ar fizisku klātbūtni un/vai saimniecisko darbību Latvijā, kuras ir identificētas kā ar Latviju ciešāk ekonomiski saistītas un tādējādi pakļautas paaugstinātam NILL/TF riskam.
- c) PLG informācijai tiek piekļūts, izmantojot daudzslāņainu pieeju (multiprone approach), kas ietver informāciju UR un ziņošanas subjektu rīcībā esošo informāciju. Iestādēm ir tieša piekļuve pamatinformācijai un PLG informācijai UR, kā arī pilnvaras pieprasīt informācijas atklāšanu no ziņošanas subjektiem. 89% no visām reģistrētajām juridiskajām personām ir iesniegušas PLG informāciju (pārējās tiek uzskatītas par zema riska, jo tām ir konts, kas redzams Kontu reģistrā un kuram piemērotas klienta izpētes prasības, vai tās ir neaktīvas, vai atrodas likvidācijas procesā, ko apliecina iesniegumi VID). Tiek izmantoti efektīvi instrumenti, lai nodrošinātu, ka reģistrā esošā informācija ir precīza, adekvāta un aktuāla. To nodrošina daudzskārtējas UR pārbaudes, VID papildu informācija, obligātā neatbilstību ziņošana, aktīva likvidācijas procedūru izmantošana un sodu piemērošana par prasību neievērošanu.
- d) Latvija ir piemērojusi samērīgus un atturošus sodus par ziņošanas un informācijas atklāšanas prasību neievērošanu, tostarp brīvības atņemšanas sodus vissmagākajos gadījumos.

Rekomendācijas

Latvijai būtu jāturpina nodrošināt, izmantojot atbilstošus izpildes pasākumus, ka visas juridiskās personas iesniedz prasīto informāciju UR.

Latvijai būtu turpmāk jāpadziļina izpratne par ārvalstu juridisko personu, kurām ir būtiska saikne ar Latviju, raksturīgajiem riskiem un riska mazināšanas pasākumu ietekmi.

Latvijai būtu jāveic FATF paredzētie pasākumi, lai novērstu nominālo personu shēmu ļaunprātīgu izmantošanu.

Latvijai būtu jāveic pasākumi, lai uzlabotu atbilstību R.24 un R.25 prasībām, galvenokārt koncentrējoties uz būtiskākajām konstatētajām nepilnībām.

Kopējie secinājumi par IO.5

Latvijas iestādes demonstrēja visaptverošu izpratni par vēsturiskajiem, iepriekšējiem un pašreizējiem riskiem, ko rada vietējās juridiskās personas, un ir veikušas vairākus pasākumus, lai novērstu to ļaunprātīgu izmantošanu NILL/TF nolūkos. Iestādes demonstrēja pietiekamu, taču vēl attīstības stadijā esošu izpratni par Latvijas ekspozīcija ārvalstu juridiskajām personām. Iekšējā ģeogrāfiskā riska izpratne, kas izriet no ārvalstu juridiskajām personām, varētu tikt turpmāk pilnveidota. Novērtēšanas periodā Latvija ir veikusi vairākus pasākumus, lai mazinātu juridisko personu radītos riskus — piemēram, stiprinot juridiskās prasības, mazinot čaulas uzņēmumu risku un ierobežojot uzrādītāja akciju izmantošanu — un šie pasākumi ir izrādījušies efektīvi. Pastāv dažas tehniskas nepilnības attiecībā uz nominālo personu regulējumu; tomēr tās būtiski neietekmē efektivitāti, ņemot vērā to, ka nepatiesas informācijas sniegšana UR par nominālajām personām un faktiskajiem īpašniekiem ir krimināli sodāma, kā arī PLG informācijas publisko pieejamību. Latvijai būtu jānovērš tehniskās nepilnības saistībā ar nominālajām personām.

Uzņēmumu reģistrs ir galvenais pamatinformācijas un PLG informācijas avots Latvijā, un tas tiek novērtēts kā kopumā adekvāts un precīzs, pateicoties reģistra veiktajām pārbaudēm. Finanšu iestādes (īpaši bankas), kuras tiesībsargājošās iestādes bieži izmanto kā papildu PLG informācijas avotu, demonstrē labu atbilstības līmeni PLG prasībām, un pēdējo trīs gadu laikā nav konstatēti būtiski pārkāpumi. Informācijas precizitāti papildus stiprina obligātā neatbilstību ziņošana un efektīvi turpmākie pasākumi.

Latvija ir piemērojusi atturošus, samērīgus un efektīvus sodus par ziņošanas prasību neievērošanu.

Pastāv neliels skaits tehnisku nepilnību, taču tām ir ierobežota ietekme uz efektivitāti, ņemot vērā plašo PLG informācijas pieejamību juridiskajām personām, pierādāmi zemāko risku tām vietējām juridiskajām personām, kuras nav iesniegušas informāciju UR un neuztur bankas kontu Latvijā, kā arī ļoti ierobežoto Latvijas ekspozīciju ārvalstu juridiskajiem veidojumiem.

Latvijai IO.5 ietvaros piešķirts augsts efektivitātes līmenis.

6. Efektivitātes rādītājs (Finanšu izlūkošana) (IO.6)

Galvenie secinājumi

- a) Latvija kopš iepriekšējā novērtējuma ir īstenojusi būtiskas reformas savā Finanšu izlūkošanas dienestā (FID). FID ir saņēmis ievērojamu finanšu, cilvēkresursu un informācijas tehnoloģiju resursu pieaugumu, kurus tas efektīvi izmanto, lai novērstu un mazinātu valsts NILL/TF riskus. Latvijā FID ir piedzīvojis būtisku transformāciju, kļūstot par ļoti efektīvu institūciju.
- b) FID un citas kompetentās iestādes regulāri pieklūst plašam ziņojumu, datu un citas atbilstošas, precīzas un aktuālas informācijas klāstam. Tas ietver augstas kvalitātes

- aizdomīgu darījumu ziņojumus, sliekšņa deklarācijas un skaidras naudas deklarācijas. Šie dati tiek plaši izmantoti gan stratēģiskajā, gan operatīvajā analīzē.
- c) FID sagatavo un izplata augstas kvalitātes finanšu izlūkošanas informāciju, par ko liecina sekmīga NILL kriminālprocesu uzsākšana un datu izmantošana izmeklēšanā. FID ir spēcīga stratēģiskās analīzes funkcija, kas identificē un analizē NILL/TF riskus, uzlabo ziņošanas kvalitāti, kā arī sniedz ieteikumus riska mazināšanas pasākumiem.
 - d) Stratēģiskās un operatīvās analīzes produkti tiek sagatavoti gan proaktīvi, gan pēc pieprasījuma. Kompetento iestāžu finanšu informācijas un izlūkošanas izmantošana Latvijā ir plaša un veido būtisku daļu no izmeklēšanas un kriminālvajāšanas procesa. Tomēr būtu lietderīgi, ka dažas tiesībsardzības iestādes turpmāk pastiprinātu FID izstrādātās stratēģiskās analīzes izmantošanu, lai proaktīvi vērstos pret konkrētiem noziedzīgas darbības veidiem atbilstoši jaunajam riska profilam, piemēram, noziedzīgie nodarījumi nodokļu jomā.
 - e) Iestādes sadarbojas un apmainās ar informāciju un finanšu izlūkošanas datiem, izmantojot drošus kanālus un mehānismus. FID sadarbojas un proaktīvi iesaistās informācijas apmaiņā ar attiecīgajām tiesībsardzības iestādēm, izmantojot sadarbības koordinācijas grupas sarežģītu lietu risināšanai.

Rekomendācijas

Tiesībsardzības iestādēm būtu maksimāli jāizmanto nesen ieviestais “Black-Box” mehānisms, lai atbalstītu izmeklēšanas, kas saistītas ar Latvijas otro riska profilu.

VID būtu jāpalielina FID taktiskās un operatīvās analīzes produktu izmantošana, jo īpaši attiecībā uz profesionālās NILL lietām, kas saistītas ar noziedzīgie nodarījumi nodokļu jomā.

FID būtu jānodrošina, ka tā analītisko produktu kvalitāte un padziļinātība turpina attīstīties, ņemot vērā valsts riska profila attīstību.

Kopējie secinājumi par IO.6

Latvijas iestādes regulāri piekļūst finanšu izlūkošanas informācijai un ar to saistītajiem datiem un tos efektīvi izmanto NILL un ar tiem saistīto predikatīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanā. Finanšu izlūkošanas informācijas izmantošana TF lietās ir ierobežotāka, tomēr tas atspoguļo Latvijas zemo TF risku, nevis spēju trūkumu. Iestādes ir demonstrējušas spēju nepieciešamības gadījumā izmantot finanšu izlūkošanas informāciju TF lietās.

Kompetentās iestādes gūst labumu no labi izveidotiem un drošiem sadarbības mehānismiem, tostarp inovatīvām platformām, piemēram, SKG un OpCEN. Šie mehānismi nodrošina regulāru un efektīvu finanšu izlūkošanas informācijas apmaiņu, atbalstot gan operatīvo, gan stratēģisko lietu attīstību. Iestādes arī patstāvīgi izstrādā un izmanto finanšu izlūkošanas informāciju, lai gan dažām iestādēm šādu instrumentu integrēšana izmeklēšanas un uzraudzības procesos vēl vairāk uzlabotu efektivitāti.

FID kopš iepriekšējā novērtējuma ir piedzīvojis būtisku reformu. Ar papildinātiem cilvēkresursiem, finanšu resursiem un tehnoloģiskajām iespējām FID tagad darbojas kā ļoti efektīva institūcija. Tas ieņem centrālu lomu Latvijas NILL/TF sistēmā gan

operatīvajā, gan stratēģiskajā līmenī, vada nacionālo koordināciju, nodrošina NRA procesu, kā arī sniedz tehnisko apmācību, atgriezenisko saiti un stratēģiskos ieteikumus.

Latvijai IO.6 ietvaros piešķirts augsts efektivitātes līmenis.

7. Efektivitātes rādītājs (NILL izmeklēšana un kriminālvajāšana) (IO.7)

Galvenie secinājumi

- a) Latvijas iestādes efektīvi identificē un izmeklē NILL lietas. Tās piešķir prioritāti NILL apkarošanai un rīkojas atbilstoši savam mainīgajam riska profilam, izmantojot plašu informācijas avotu klāstu. Iestādes izmanto dažādus instrumentus un izmeklēšanas metodes, kā arī ir attīstījušas ievērojamu kompetenci NILL lietu izmeklēšanā un paralēlu finanšu izmeklēšanu veikšanā. Sadarbība starp attiecīgajām iestādēm ir spēcīga.
- b) Kriminālvajāšanas un notiesājošo spriedumu skaits ir būtiski pieaudzis, un iestādes izmeklē un virza dažāda veida NILL noziedzīgos nodarījumus, tostarp patstāvīgu NILL (stand-alone ML) un NILL, kas saistīta ar predikatīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem. Iestādes ir demonstrējušas spēju izmeklēt un saukt pie atbildības sarežģītas NILL shēmas, tostarp ar starptautisku dimensiju.
- c) Tomēr strukturālu faktoru dēļ daudzas liela mēroga NILL lietas nevarēja tikt sekmīgi pabeigtas ar kriminālvajāšanu, jo noziedznieki vai to galīgie patiesie labuma guvēji bieži ir nezināmi, nerezidenti vai atrodas nesadarbīgās jurisdikcijās. Turklāt juridisko personu saukšana pie kriminālatbildības netiek īstenota būtiskā apmērā.
- d) Novērtēšanas periodā notika nozīmīga judikatūras attīstība attiecībā uz trešās personas NILL lietām un patstāvīgas NILL kriminālvajāšanu, ko atbalstīja Augstākās tiesas nolēmumi par netiešo (apstākļu) pierādījumu pieļaujamību. Lai gan šie augstākās tiesu instances nolēmumi atspoguļo progresīvu pieeju pierādījumu vērtēšanai NILL kriminālprocesos, zemāko instanču tiesas pašlaik turpina šo principu praktisku ieviešanu.
- e) Brīvības atņemšanas sodi par NILL un ar to saistītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem tiek piemēroti, un tie ir samērīgi un atturoši. Sankcijas fiziskām personām ir samērīgas un atturošas. Latvija ir demonstrējusi atsevišķu piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskām personām, taču juridisko personu saukšanas pie atbildības gadījumu skaits joprojām ir zems, un piemērotās sankcijas nav būtiskas.
- f) Latvijas iestādes piemēro vairākus alternatīvus krimināltiesiskos pasākumus gadījumos, kad NILL kriminālvajāšana nav iespējama pamatotu iemeslu dēļ. Piemēram, iestādes sauc juridiskās personas pie atbildības par citiem noziedzīgiem nodarījumiem, kuros varētu būt notikusi NILL.

Rekomendācijas

Nemot vērā Latvijas riska profilu un kontekstu, iestādēm būtu jāpalielina uzmanība juridisko personu izmeklēšanai un kriminālvajāšanai, tostarp nodrošinot mērķtiecīgas apmācības tiesībsardzības iestādēm, prokuratūrai un tiesu varai. Šīm specializētajām apmācībām būtu jāietver līdzekļi un metodes, kā juridiskās personas var tikt izmantotas

NILL nolūkos, kā arī labākā prakse šādu lietu izmeklēšanā, tostarp atbilstošu drošības līdzekļu piemērošana juridiskajām personām un adekvātu sodu noteikšana par NILL.

Tiesībaizsardzības iestādēm būtu jāturpina prioritizēt un izmeklēt sarežģītas NILL lietas atbilstoši Latvijas mainīgajam riska profilam. Tas ietver liela apmēra NILL, kas saistīta ar korupciju, noziedzīgiem nodarījumiem nodokļu jomā, kontrabandu un krāpšanu, nodrošinot, ka esošās un turpmākās lietas tiek virzītas līdz notiesājošam spriedumam, ja tas ir iespējams.

Latvijai būtu jāpārskata apmācību programma tiesu varas pārstāvjiem, īpašu uzmanību pievēršot tiesnešu rīcībā esošajiem instrumentiem un mehānismiem, lai pilnībā izmantotu attīstīto judikatūru par netiešo pierādījumu izmantošanu. Turklāt apmācībām būtu jāpievēršas arī alternatīvu pasākumu piemērošanai (piemēram, mantas konfiskācija kā papildsods, kā paredzēts Latvijas normatīvajos aktos), kā arī citu kriminālsodu piemērošanai.

Kopējie secinājumi par IO.7

Latvijā ir izveidots stabils tiesiskais un institucionālais regulējums NILL lietu identificēšanai un izmeklēšanai, ar specializētiem resursiem un apmācībām. Iestādes labi apzinās NILL riskus un efektīvi sadarbojas.

NILL sistēmas komponentes (izmeklēšana, kriminālvajāšana un, ja iespējams, notiesāšana) darbojas savstarpēji saskaņoti. Notiesājošo spriedumu skaits attiecībā uz pirmo riska profilu ir zems salīdzinājumā ar izmeklēšanu un līdzekļu atgūšanas (konfiskācijas) pasākumu apjomu, kas saistīti ar šiem noziedzīgajiem nodarījumiem. Šī neatbilstība izriet no kriminālprocesa obligātuma principa ievērošanas un fakta, ka, lai gan NILL gadījumi ir labi dokumentēti, noziedznieki bieži ir nezināmi, nerezidenti vai atrodas jurisdikcijās, kas nesadarbojas ar Latviju, tādējādi mazinot valsts kopējo efektivitāti NILL apkarošanā. Tomēr šai nepilnībai ir piešķirts mazāks svars, jo tā tiek uzskatīta par strukturālu problēmu.

Sodi par NILL fiziskām personām ir efektīvi, samērīgi un atturoši. Tomēr piemērotie naudas sodi, kriminālvajāšana un notiesājoši spriedumi attiecībā uz juridiskām personām ir nepietiekami, ņemot vērā juridisko personu izmantošanu un iesaisti NILL shēmās. Gadījumos, kad NILL kriminālvajāšana nav iespējama, iestādes izmanto citus krimināltiesiskos pasākumus.

Latvijai IO.7 ietvaros piešķirts būtisks efektivitātes līmenis.

8. Efektivitātes rādītājs (Līdzekļu atgūšana) (IO.8)

Galvenie secinājumi

- a) Latvija ir noteikusi noziedzīgi iegūtu līdzekļu, noziedzīga nodarījuma priekšmeta un līdzvērtīgas vērtības mantas konfiskāciju kā politikas prioritāti. Latvijas apņemšanās līdzekļu atgūšanā ir apliecināta ar institucionālām reformām, kas atspoguļotas arī valsts NILL/TF/PF rīcības plānos un tiesībaizsardzības iestāžu vadlīnijās.

- b) Latvija efektīvi izmanto pagaidu pasākumus, lai ātri identificētu, izsektu un arestētu līdzekļus, kā rezultātā ir arestēti līdzekļi vairāk nekā 3 miljardu EUR apmērā. Lielākā daļa šo līdzekļu ir saistīta ar vienu bankas likvidācijas lietu un Latvijas pirmo riska profilu. Novērtēšanas periodā Latvija ir konfiscējusi ievērojamas summas, atgūstot vairāk nekā 300 miljonus EUR, galvenokārt, piemērojot konfiskāciju bez notiesājoša sprieduma. Tomēr pastāv ievērojama starpība starp arestēto un faktiski konfiscēto līdzekļu apjomu, jo vairākas augsta profila lietas joprojām gaida galīgo tiesas nolēmumu.
- c) Latvijas iestādes izmanto līdzekļu atgūšanas mehānismus, lai efektīvi identificētu un izsektu ārvalstīs esošos līdzekļus. Tomēr konfiskācijas un atgriešanas cietušajiem rādītāji nav pilnībā atbilstoši šiem centieniem. Šī nepilnība tiek vērtēta kā nebūtiska.
- d) Latvija lielā mērā vēršas pret nedeklarētu vai nepatiesi deklarētu pārrobežu skaidras naudas un uzrādītāja finanšu instrumentu pārvietošanu. Tas lielā mērā ir saistīts ar pieaugošo izmeklēšanu skaitu un sliekšņos balstītas kriminālsodu un naudas sodu sistēmas ieviešanu. Samazinoties pārrobežu plūsmām no augstāka riska jurisdikcijām un pieaugot identificēšanas un izmeklēšanas gadījumu skaitam, šīs izmaiņas norāda uz būtisku efektivitātes līmeni.
- e) Arestēšanas statistika liecina par plašu Latvijas konfiskācijas politikas saskaņotību ar mainīgo riska profilu. Konfiskācijas rezultāti joprojām atspoguļo pirmo riska profilu (reģionāls finanšu centrs), ņemot vērā kriminālprocesa ilguma ciklu, kas var ilgt vairākus gadus.

Rekomendācijas

Iestādēm būtu jānosaka atšķirība starp arestētajiem un konfiscētajiem līdzekļiem kā būtisks darbības efektivitātes rādītājs. Lai to panāktu, iestādēm būtu jāveic atbilstoši pasākumi, piemēram, jāsniedz specifiskas vadlīnijas un apmācības tiesu varai.

Latvijas iestādēm būtu jāpalielina konfiscēto un atgrieztu cietušajiem ārvalstīs esošo līdzekļu apjoms atbilstoši Latvijas riska profilam, lai tas atspoguļotu centienus līdzekļu identificēšanā un izsekošanā.

Iestādēm būtu jāturpina uzraudzīt pārkāpumus, kas saistīti ar skaidras naudas pārvietošanu pār robežai zem EUR 35 000 sliekšņa (kur piemērojami administratīvie sodi), lai novērstu iespēju ļaunprātīgi izmantot paaugstināto sliekšni kriminālprocesu uzsākšanai.

Kopējie secinājumi par IO.8

Latvija ir noteikusi līdzekļu atgūšanu par politikas prioritāti. Visās izmeklēšanās un kriminālvajāšanās par būtiskiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu ģenerējošiem noziedzīgiem nodarījumiem tiek pievērsta uzmanība arī līdzekļu atgūšanai. Lai gan lielākā daļa līdzekļu tiek turēta kontos, attiecīgās iestādes ir demonstrējušas spēju pārvaldīt un realizēt līdzekļus, tostarp arī virtuālās valūtas.

Tiesībaizsardzības iestādes regulāri veic noziedzīgi iegūtu līdzekļu identificēšanu un izsekošanu noziedzīgi iegūtu līdzekļu ģenerējošu noziedzīgu nodarījumu gadījumos. Arestēšanas statistika liecina par efektīvi funkcionējošu pagaidu pasākumu sistēmu. Latvija īsteno noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju, izmantojot gan notiesājoša

sprieduma pamata konfiskāciju, gan konfiskāciju bez notiesājoša sprieduma kas ļauj atgūt ievērojamas summas. Kopumā Latvija ir konfiscējusi nozīmīgus noziedzīgi iegūtu līdzekļu apjomus un līdzvērtīgas vērtības mantu. Tomēr lielākā daļa arestēto līdzekļu joprojām gaida galīgo tiesas nolēmumu.

VID NMPP plašā apjomā īsteno ES deklarēšanas sistēmu, kas devusi pozitīvus rezultātus nedeklarētas skaidras naudas atklāšanā gan uz ārējās, gan uz iekšējās robežas. Iestādes saskaras ar izaicinājumiem saistībā ar zemu sadarbības līmeni ar dažām kaimiņvalstīm, no kurām varētu nākt skaidras naudas plūsmas.

Pagaidu pasākumu rezultāti ir saskaņoti ar Latvijas mainīgo riska profilu. Konfiskācijas rezultāti joprojām atspoguļo pirmo riska profilu un vēl nav pilnībā saskaņoti ar mainīgajiem riskiem, ko var pamatot ar kriminālprocesu ilgumu.

Latvijai IO.8 ietvaros piešķirts augsts efektivitātes līmenis.

9. Efektivitātes rādītājs (Terorisma finansēšanas izmeklēšana un kriminālvajāšana) (IO.9)

Galvenie secinājumi

- a) Latvijā ir izveidots stabils tiesiskais un institucionālais regulējums TF apkarošanai, iestādēm ir laba izpratne par valsts riska profilu. Ir konstatēti daži iespējami TF gadījumi, pamatojoties uz FID un Valsts drošības dienesta sniegto izlūkošanas informāciju. Vienā gadījumā tika uzsākta izmeklēšana, kas atbilst valsts riska profilam. Kompetento iestāžu sadarbība ir efektīva un savlaicīga, un to papildus stiprina īpaši izveidotās TF apkarošanas darba grupas darbība.
- b) Ņemot vērā to, ka nav bijušas kriminālvajāšanas vai notiesājoši spriedumi par TF, nav iespējams novērtēt, vai par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar TF, piemērotie sodi būtu efektīvi, samērīgi un atturoši. Tomēr prokuroriem ir izstrādātas vadlīnijas par sodu politiku, kas kalpo par pamatu stingrāku sodu pieprasīšanai no tiesas iespējamās TF lietās.
- c) 2021.–2026. gada Pretterorisma stratēģija ir visaptverošs politikas plānošanas dokuments, kas aptver arī TF jautājumus. Ņemot vērā nelielo TF izmeklēšanu skaitu un to, ka līdz šim nav bijušas TF kriminālvajāšanas, ir grūti novērtēt, cik lielā mērā šo lietu secinājumi un gūtās atziņas tiek ņemtas vērā un izmantotas nacionālo pretterorisma stratēģiju izstrādē.
- d) Latvijā ir vairāki pasākumi TF darbību pārtraukšanai gadījumos, kad nav praktiski iespējams panākt notiesājošu spriedumu par TF. Šie pasākumi praksē ir bijuši efektīvi piemēroti.

Rekomendācijas

- a) Latvijai būtu jāizmanto jebkuri turpmākie TF gadījumi (gan izmeklēšanas, gan kriminālvajāšanas, gan notiesājošu spriedumu stadijā) nacionālo pretterorisma stratēģiju izstrādē un pilnveidē.
- b) Latvijai būtu jānodrošina “Vadlīniju par sodu politiku kriminālprocesos saistībā ar apdraudējumiem valsts drošībai” īstenošana, kā arī jāveicina tiesnešu un prokuroru izpratne ar mērķi saskaņot prokuratūras un tiesu praksi sodu piemērošanā TF lietās, ja tādas lietas rastos.

Kopējie secinājumi par IO.9

Latvija saskaras ar zemu terorisma un TF risku, ko apliecina padziļināti riska novērtējumi un iestāžu pamatota izpratne, kas demonstrēta novērtēšanas periodā. Valstij ir stabils tiesiskais un institucionālais regulējums, ko atbalsta augsti kvalificēti speciālisti un cieša sadarbība starp galvenajām iesaistītajām pusēm. Latvijā ir izveidotas vairākas darba grupas TF identificēšanas un izmeklēšanas veicināšanai. Šīs struktūras nodrošina efektīvu TF darbību identificēšanu un izmeklēšanu, kā arī operatīvu informācijas apmaiņu.

Pārskata periodā tika identificēti vairāki gadījumi ar iespējamām aizdomām par saistību ar TF, un tie tika pienācīgi analizēti. Vienā gadījumā tika uzsākta TF izmeklēšana, kas vēlāk tika izbeigta nepietiekamu TF pierādījumu dēļ. Kopumā visos gadījumos kompetentās iestādes piemēroja atbilstošus pasākumus TF darbību atklāšanai un izmeklēšanai. TF kriminālvajāšanu vai notiesājošu spriedumu neesamība šķiet atbilstoša valsts kopējam TF riska profilam.

Pastāv visaptveroša pretterorisma stratēģija, kas aptver arī TF jautājumus. Tomēr, ņemot vērā, ka ir bijusi tikai viena TF izmeklēšana un neviena kriminālvajāšana, nebija iespējams novērtēt, cik lielā mērā šo lietu pieredze tika izmantota stratēģijas izstrādē. Lai gan ir grūti izvērtēt par TF noziedzīgiem nodarījumiem paredzēto sodu efektivitāti, samērīgumu un atturošo iedarbību, jāatzīmē, ka iestādes ir izdevušas vadlīnijas, lai nodrošinātu atbilstošu sodu piemērošanu kriminālprocesos. Tomēr līdz šim nav pierādīts, ka šīs vadlīnijas ietekmētu galīgos tiesu nolēmumus. Visbeidzot, Latvija ir demonstrējusi spēju piemērot alternatīvus pasākumus iespējamo TF darbību pārtraukšanai gadījumos, kad nav iespējams panākt formālu notiesājošu spriedumu par TF.

Latvijai IO.9 ietvaros piešķirts būtisks efektivitātes līmenis.

10. Efektivitātes rādītājs (Terorisma finansēšanas novēršanas pasākumi un finanšu sankcijas) (IO.10)

Galvenie secinājumi

- Latvija bez kavēšanās īsteno TFS saistībā ar TF un PF, pamatojoties uz tieši piemērojamu ES regulējumu, Starptautisko un nacionālo sankciju likumu un Ministru kabineta noteikumiem Nr. 184, tādējādi nodrošinot tūlītēju atbilstību ANO Drošības padomes rezolūcijām. No to pieņemšanas brīža ANO sankcijas Latvijā ir tieši piemērojamas.
- Ārlietu ministrija koordinē iekļaušanas un izslēgšanas no sankciju sarakstiem procesu. Tā publicē informāciju par jaunām iekļaušanām un grozījumiem savā tīmekļvietnē un nosūta to pa e-pastu attiecīgajām uzraudzības iestādēm, kuras savukārt informē ziņošanas subjektus.
2024. gada aprīlī FID pārņēma sankciju izpildes funkciju un kļuva par centrālo iestādi, tādējādi stiprinot koordināciju un efektivitāti TFS piemērošanā gan TF, gan PF jomā. Tomēr šīs papildu funkcijas īstenošana ir pārāk nesena, lai būtu iespējams visaptveroši izvērtēt tās ilgtermiņa ietekmi.
- Latvijas elastīgā TFS piemērošana attiecas ne tikai uz formālām īpašumtiesībām, bet arī uz faktisko kontroli, tādējādi nodrošinot sankciju efektivitāti pret

mēģinājumiem tās apiet, izmantojot sarežģītas īpašumtiesību struktūras. Lai gan līdz šim ne personas, ne subjekti nav iekļauti sankciju sarakstos un nav iesaldēti līdzekļi saskaņā ar ANO Drošības padomes rezolūciju TFS režīmu TF vai PF jomā, Latvijas ziņošanas subjekti ir sekmīgi iesaldējuši līdzekļus citos sankciju režīmos, demonstrējot spēju nepieciešamības gadījumā īstenot arī ANO Drošības padomes rezolūcijās noteiktās TFS.

- e) Latvijas iestādes ir veikušas NVO sektora riska novērtējumu, uzmanību pievēršot līdzekļu piesaistes darbībām. Lai gan novērtējumā secināts, ka kopējais TF risks ir zems, metodoloģijā ierobežota uzmanība pievērsta līdzekļu izlietošanai, atstājot NVO, kas nodarbojas tikai ar līdzekļu izmaksu, ārpus riska klasifikācijas tvēruma, tādējādi radot nepilnības proaktīvā uzraudzībā un mērķētu riska mazināšanas pasākumu piemērošanā. Tomēr praksē šo ierobežojumu mazina sistemātiska visu finanšu plūsmu uz augsta riska jurisdikcijām pārskatīšana neatkarīgi no konkrētās NVO riska novērtējuma. Latvija piemēro mērķētus riska mazināšanas pasākumus NVO ar paaugstinātu TF risku, tostarp informēšanas pasākumus, uz risku balstītu sadarbību un pastāvīgu uzraudzību, atbilstoši kopējam zemajam TF riska profilam.
- f) Ziņošanas subjekti, tostarp finanšu iestādes un nefinanšu sektora subjekti, kopumā ir labi informēti par pienākumiem TFS izpildes kontekstā. Finanšu iestādes un VASP izmanto komerciālus skrīninga rīkus klientu pārbaudei, savukārt nefinanšu sektora subjekti pārsvarā paļaujas uz FID tiešsaistes resursiem. Tomēr, lai gan FID un citas kompetentās iestādes ir īstenojušas plašus informēšanas un apmācību pasākumus saistībā ar ES sankcijām, izpratne par ANO Drošības padomes rezolūcijās noteiktajām TFS prasībām daļā nefinanšu sektora subjektu (īpaši neatkarīgo juridisko pakalpojumu sniedzēju sektorā) ir mazāk attīstīta.
- g) Kompetentās iestādes sniedz vadlīnijas un UKI veic pārbaudes par TFS prasību ievērošanu plašāku NILL/TF novēršanas iniciatīvu ietvaros. Pārbaudžu laikā tika konstatēti tikai nebūtiski pārkāpumi un attiecībā uz tiem tika piemēroti atbilstoši korektīvie pasākumi.

Rekomendācijas

- a) Latvijas UKI būtu jāturpina nodrošināt, ka ziņošanas subjektu, īpaši augstāka riska sektoru un subjektu, pārbaudes pietiekamā biežumā un dziļumā aptver TFS prasību ievērošanu. UKI būtu arī jāturpina nodrošināt, ka pārkāpumi, pat ja tie ir nebūtiski, tiek konsekventi identificēti, dokumentēti un novērsti, piemērojot samērīgas un atturošas sankcijas, lai stiprinātu atbildības kultūru.
- b) Jāturpina īstenot mērķētas apmācību un informēšanas programmas ziņošanas subjektiem, īpaši neatkarīgajiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem. Tām būtu jāietver detalizētas vadlīnijas par TF un PF risku identificēšanu un pārvaldību, kā arī jāuzsver atšķirības starp pienākumiem, kas izriet no ANO Drošības padomes rezolūcijām, ES un nacionālajiem sankciju režīmiem.
- c) Apsvērt NVO riska novērtēšanas metodoloģijas pārskatīšanu, lai papildus līdzekļu piesaistes darbībām lielāku uzmanību pievērstu arī līdzekļu izlietošanai. Regulāri veikt NVO darbību un finanšu plūsmu pārskatīšanu, lai nodrošinātu atbilstību FATF definīcijai un mazinātu iespējamo ievainojamību attiecībā uz TF ļaunprātīgu izmantošanu.
- d) Latvija ir identificējusi personas vai subjektus iekļaušanai sankciju sarakstos saskaņā ar sankciju režīmiem, kas nav balstīti uz ANO Drošības padomes rezolūcijām. Iestādēm būtu jāapsver procesu pārskatīšana un pilnveidošana potenciālo iekļaujamo personu identificēšanai un aktīvu iesaldēšanai atbilstoši

ANO Drošības padomes rezolūciju prasībām, lai nodrošinātu, ka nākotnē tiek pilnībā izmantotas visas iespējas iekļaušanai sankciju sarakstos, ja tādas rastos.

Kopējie secinājumi par IO.10

Latvija ir izveidojusi stabilu tiesisko un institucionālo regulējumu TFS īstenošanai saistībā ar TF. Lai gan saskaņā ar attiecīgajām ANO Drošības padomes rezolūcijām nav veikti iekļāvumi sankciju sarakstos vai aktīvu iesaldēšana - kas atbilst valsts zemajam riska līmenim - Latvija ir demonstrējusi operacionālo spēju nepieciešamības gadījumā rīkoties efektīvi. FID 2024. gada aprīlī noteikts par vienīgo kompetento iestādi sankciju izpildes jomā. Sagaidāms, ka tas uzlabos koordināciju visā sistēmā, tomēr šīm institucionālajām izmaiņām novērtējumā tika piešķirts ierobežots svars, jo arī pirms reformas pastāvošais regulējums jau darbojās efektīvi.

Latvija ir veikusi NVO sektora TF riska novērtējumu un īsteno uz risku balstītus uzraudzības pasākumus, lai novērstu ļaunprātīgu izmantošanu TF nolūkos. Tomēr turpmāka riska novērtēšanas metodoloģijas pilnveidošana, iekļaujot arī organizācijas, kas nodarbojas tikai ar līdzekļu izlietošanu, tādējādi stiprinot sākotnējo riska klasifikāciju un proaktīvu uzraudzību, ļautu pilnībā novērst atlikušās nepilnības.

Ar TF saistīto TFS pienākumu īstenošana finanšu sektorā ir spēcīga. Finanšu iestādes un VASP demonstrē augstu informētības un atbilstības līmeni TFS prasībām, atbilstošu tehnisko kapacitāti un ir pakļauti efektīvai uzraudzībai. Lai gan nefinanšu sektora subjekti izpilda pamata skrīninga prasības, joprojām pastāv nepilnības - grāmatvežiem joprojām tiek konstatēts augsts ar TFS izpildi saistītu trūkumu skaits, un neatkarīgo juridisko pakalpojumu sniedzēju izpratne un procedūras TFS jomā ir mazāk attīstītas. Ņemot vērā nefinanšu sektora subjektu pakļautību TF tipoloģijām, konstatētajiem trūkumiem TF kontekstā ir piešķirts lielāks svars.

Latvijai IO.10 ietvaros piešķirts būtisks efektivitātes līmenis.

11. Efektivitātes rādītājs (Proliferācijas finansēšanas finanšu sankcijas) (IO.11)

Galvenie secinājumi

- a) Latvija īsteno TFS attiecībā uz TF un PF bez kavēšanās, pamatojoties uz tieši piemērojamajām ES regulām, Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likumu un Ministru kabineta noteikumiem Nr. 184, nodrošinot tūlītēju atbilstību Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes rezolūcijām. No ANO sankciju pieņemšanas brīža tās Latvijā ir tieši piemērojamas.
- b) Ārlietu ministrija koordinē iekļaušanas sankciju sarakstos un izslēgšanas no tiem procesu. Tā publicē informāciju par jaunām iekļaušanām un grozījumiem savā tīmekļa vietnē un nosūta paziņojumus pa e-pastu attiecīgajām UKI, kuras savukārt informē ziņošanas subjektus.
- c) 2024. gada aprīlī FID kļuva par nacionālo kompetento iestādi sankciju izpildē, stiprinot koordināciju un efektivitāti TFS piemērošanā gan TF, gan PF jomā. Tomēr šīs papildu funkcijas ieviešana ir pārāk nesena, lai būtu iespējams visaptveroši novērtēt tās ilgtermiņa ietekmi.

- d) Latvijas elastīgā TFS piemērošana aptver ne tikai formālās īpašumtiesības, bet arī faktisko kontroli, nodrošinot sankciju efektivitāti gadījumos, kad tiek mēģināts tās apiet ar sarežģītu īpašumtiesību struktūru palīdzību. Lai gan neviena persona vai vienība nav iekļauta sarakstā un nav iesaldēti līdzekļi saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes rezolūcijām par TFS attiecībā uz TF vai PF, Latvijas ziņošanas subjekti ir veiksmīgi iesaldējuši līdzekļus citos sankciju režimos, demonstrējot spēju vajadzības gadījumā īstenot arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes rezolūciju TFS prasības.
- e) Ziņošanas subjekti, tostarp finanšu iestādes un VASP, kopumā ir labi informēti par TFS pienākumiem. Finanšu iestādes un VASP izmanto komerciālus pārbaudes (screening) rīkus klientu sākotnējai un nepārtrauktai pārbaudei reāllaikā, savukārt nefinanšu sektors pārsvarā balstās uz FID tiešsaistes resursiem. Tomēr, neraugoties uz plašām FID un citu kompetento iestāžu informēšanas un apmācību aktivitātēm saistībā ar ES sankcijām, izpratne par Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes rezolūciju specifiskajām TFS prasībām dažos nefinanšu sektoros (īpaši juridisko pakalpojumu sniedzēju sektorā) ir mazāk attīstīta.
- f) Kompetentās iestādes sniedz vadlīnijas, un UKI veic pārbaudes par TFS atbilstību plašāku NILL/TF uzraudzības iniciatīvu ietvaros. Pārbaūžu laikā tika konstatēti tikai nelieli pārkāpumi, un piemēroti atbilstoši korektīvie pasākumi.
- g) Latvijas iestādes ir visaptveroši novērtējušas PF riskus, iekļaujot ģeogrāfiskos un sektoriālos faktorus, piemēram, stratēģiskas nozīmes preču, tostarp divējāda pielietojuma un militāro preču, apriti. Tika secināts, ka PF risks saistībā tikai ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes rezolūciju TFS ir zems, taču atzīts, ka citos kontekstos risks ir augstāks.

Kopējie secinājumi par IO.11

Latvijā ir izveidots stabils tiesiskais regulējums PF saistīto TFS īstenošanai bez kavēšanās. Nacionālie PF riska novērtējumi ir labi attīstīti un ietver gan ģeogrāfiskos, gan sektorālos apsvērumus, tostarp stratēģiskas nozīmes preču, piemēram, divējāda pielietojuma un militāro preču, tirdzniecību. Kompetento iestāžu koordinācija ir efektīva, jo īpaši Stratēģiskas nozīmes preču kontroles komitejas ietvaros, kas nodrošina proliferācijas risku uzraudzību. Lai gan nav konstatēti pārkāpumi vai iekļaušanas gadījumi saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes rezolūciju 1718/2231, šie rezultāti atbilst Latvijas pakļautības līmenim un riska profilam. FID nesenā noteikšana par vienīgo kompetento iestādi sankciju izpildē paredzēta sistēmas koordinācijas uzlabošanai, tomēr šai institucionālajai izmaiņai novērtējumā piešķirts ierobežots svars, jo iepriekšējā sistēma jau darbojās efektīvi.

PF saistītās TFS tiek īstenotas bez kavēšanās, un ziņošanas subjekti — tostarp finanšu iestādes un VASP — demonstrē spēcīgu izpratni un atbilstību TFS prasībām, ko atbalsta attīstītas pārbaudes un uzraudzības sistēmas, lai identificētu un iesaldētu iekļauto personu līdzekļus. Latvijas iestādes ir arī demonstrējušas spēju efektīvi identificēt un iesaldēt līdzekļus, īstenojot ES sankcijas — īpaši tās, kas saistītas ar Krievijas Federāciju un Baltkrieviju — izmantojot tās pašas institucionālās struktūras un operatīvos procesus, kas būtu piemērojami PF saistītajām TFS saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes rezolūcijām. Tas apliecina valsts operatīvo gatavību, tostarp: (i) savlaicīgu starpinstitucionālo koordināciju; (ii) mehānismus jaunu vai grozītu iekļaušanu sarakstos nekavējošai paziņošanai ziņošanas subjektiem; (iii)

finanšu iestāžu spēju identificēt sarežģītas īpašumtiesību struktūras un atklāt mēģinājumus slēpt PLG vai kontrolējošu interesi sankciju apiešanai.

Lai gan finanšu sektors darbojas spēcīgi, īstenošana nefinanšu sektorā ir nevienmērīga. Neatkarīgie juridisko pakalpojumu sniedzēji jo īpaši demonstrē mazāk attīstītus TFS procesus nekā finanšu sektors, tomēr to būtiskums PF kontekstā ir zems, un šiem trūkumiem piešķirts neliels svars. Lai gan nav konstatēti pārkāpumi vai iekļaušanas gadījumi saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes rezolūciju 1718/2231, šie rezultāti ir saskaņoti ar Latvijas ekspozīciju un riska profilu.

Latvijai IO.11 ietvaros piešķirts augsts efektivitātes līmenis.

**Tehnisko tulkojumu no angļu valodas sagatavojis Finanšu izlūkošanas dienests.*